

T.C.
BAŞBAKANLIK
AİLE ARAŞTIRMA KURUMU

Evlilik ve Genç İnsan

Eğitim Serisi : 4
Paneller, Konferanslar : II

T.C.
BAŞBAKANLIK
AİLE ARAŞTIRMA KURUMU BAŞKANLIĞI

EVİLİK VE GENÇ İNSAN AÇIKOTURUMU

9 Mayıs 1991
ANKARA

**T.C.
BAŞBAKANLIK
AİLE ARAŞTIRMA KURUMU BAŞKANLIĞI**

GENEL YAYIN NO : 20
SERİ NO : Eğitim / Paneller / Konferanslar - II
I SBN : 975 - 19 - 0431 - 5
Yayına Hazırlayan : İrfan ÇAYBOYLU
Redaksiyon : A. Rasim KALAYCI

Sunuş

Toplumların refah ve mutluluğu ile ailelerin sağlıklı yapıları arasında doğrudan bir ilişki vardır. Toplumun çekirdeğini oluşturan aile; toplumdaki diğer kurumlarla sürekli etkileşim halindedir. Aile bir yandan kendi amaç, kaynak ve ihtiyaçlarıyla toplumdaki kurumları etkilerken, diğer yandan da çeşitli sosyal kurumların devamlı etki alanında bulunur.

Ayrıca sosyal değişimlerin olumlu ya da olumsuz etkilerin en çabuk ve açık şekilde görüldüğü birim, ailedir. Bilindiği gibi, içinde yaşadığımız yüzyıl çok hızlı değişimlere sahne olmaktadır. Bu değişimler, evrensel boyutlarıyla pekçok sosyal problemleri de beraberinde getirmektedir. Sosyal değişimler, kontrol altına alınabildiği ve iyi yönlendirmeler yapılabildiği ölçüde olumsuz etkilerinden arındırılarak sağlıklı gelişmelere dönüşebilir. Nitekim yüzyılın bu çalkantılı dönemecinde aileler de, birlik ve beraberliğini koruyabilmek ve sahip olduğu kaynakları en iyi şekilde kullanmak için, ihtiyaçlarını büyük bir dikkâtle belirlemeye ve rasyonel seçimler yapmaya çaba sarf ediyor. Sosyal kurumların en temel ve evrensel birimi aileye destek ve yardım amacıyla, pek çok Batılı ülke de, aile politikalarını belirleyici, düzenleyici kurum ve kuruluşlar oluşturuyorlar. Meselâ gerek Almanya'da gerekse Fransa'da bu kurum ve kuruluşların tarihi İkinci Dünya Savaşı yıllarına kadar uzanır.

Ülkemizde de, sanayileşmenin tabii sonucu olarak ortaya çıkan şehirleşme ve köyden şehire göç olayı, ailelerin geleneksel yapılarını büyük ölçüde etkiliyor. Bu olgu, şehir hayatına uyum sağlama çabalarının yanısıra; ekonomik ve sosyal pekçok etkenle birlikte ailelerin dayanışma mekanizmalarını yeni baştan uyarmakta, örf ve gelenekler gibi tarihi formların çağdaş şartlar içinde yeni kalıplarını üretmektedir.

Günümüzde, ailenin toplumsal ve teknolojik çevresi çok karmaşık bir hâle gelmiş, ekonomik ve kültürel sorunları artmıştır. Bu sorunların çokluğu, bunların devamlı çözümünü ve faaliyetlerin planlamasını gerektirmektedir.

Bu gerçeklerden hareketle, 1990 yılı başlarında kurulan Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, ailelere yönelik çeşitli bilimsel araştırma projelerini baş-

latmış bulunmaktadır. Ayrıca, basılı ve görsel yayınlarla da aileye ilişkin sosyal gerçeklerimizi tesbite; yönetimler ve toplum katında yönetici ve uygulayıcı konumda bulunanlara kaynak teşkil edecek teklif ve tedbirlerin geliştirilmesine gayret göstermektedir.

Bu tür çalışmaların ve yayınların, toplum hayatımızın geçirdiği değişimleri yakından takip eden bütün çevrelere ışık tutacağı kanaatimi, burada özellikle belirtmekten mutluluk duyuyorum.

E. Cenap GÜLPINAR
Devlet Bakanı

Önsöz

Paneller, sempozyumlar, oturumlar; düşüncelerin, görüşlerin açık ve seçik olarak tartışıldığı demokratik ortamlardır. Farklı görüş ve düşüncede de olsa, insanların yüzyüze tartışmalarının hem tartışılan konuya açıklık getirilmesi, hem de konu hakkında herkesin kabul edeceği ortak noktaların bulunması bakımından pekçok yararları vardır. Görüş ve düşüncelerinin birbirlerine yüzde yüz zıt olduğunu sananlar bile, bu tür toplantılar sonunda diğer konuşmacılarla aralarında pek de büyük zıtlıklar bulunmadığını çoğu kere görebilmektedirler.

Bilindiği gibi Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, "Aile Haftası" münasebetiyle bir dizi panel, sempozyum ve açığoturumlar tertip etti. Bu toplantılara üniversitelerimizden, özel ve resmî kurum ve kuruluşlardan aile konusunda uzmanlar, bilim adamları katıldılar. Ülkemizde her geçen gün, kamuoyunun ortak gündemi olmaya doğru giden aile konusu bu toplantılarda çeşitli açılardan tartışılmaya çalışıldı. Türk toplumu olarak son yıllarda giderek daha derinden yaşadığımız iç göç ve sosyal değişme olgusu, aile konusunun önümüzdeki zamanlarda bizi daha ciddi biçimlerde meşgul edeceği anlamına gelmelidir. Dolayısıyla konuyla alâkalı çevrelerin problem alana ilişkin görüşlerin olgunlaştırılması ve gerçekçi, realize edebilir tekliflere yükseltilmesi gerekmektedir. Aile Araştırma Kurumu bu yolda ciddi bir gayret içerisinde bulunmaktadır.

Bu toplantılarda, "Hukuki Esaslar ve Kısmî Çalışma", "Aile Eğitimi", "Göçmen Aileler", "Evlilik ve Genç İnsan", "Ailenin Güçlendirilmesinde Aile Bireylerinin Görevleri" gibi konular tartışılarak önemli sonuçlara ulaşılmaya çalışıldı.

Bu tartışmaları kitapçıklar halinde yayınlayarak, daha geniş çevrelerin ilgi ve dikkatine sunmak ve bu alanda yeni yeni oluşmaya başlayan kamuoyuna katkıda bulunmak amacıyla, Kurumumuz önemli bir ihtiyaca cevap vermiş olmaktadır.

Dr. Necmettin TURİNAY

Aile Araştırma Kurumu Başkanı

İÇİNDEKİLER

AÇILIŞ KONUŞMALARI

- M. Çetin BAYDAR 2
— Doç. Dr. Haluk ÖZBAY 6

KONUŞMACILAR

- Dr. Tekin ÖZERTEM 8
— Doç. Dr. Hasan ONAT 12
— Prof. Dr. Kemal ÇAKMAKLI 20
— Dr. Erdal ATABEK 26
— Prof. Dr. Aysel EKŞİ 34
SORULAR CEVAPLAR 42
KAPANIŞ 59

Evlilik Ve Genç İnsan

SUNUCU : Çok değerli basın mensupları ve değerli konuklar : 5 Mayıs'tan bu yana kutladığımız Aile Haftası kapsamında, ülkemizin değerli bilim adamları ve uzmanlarının katkıları ile gerçekleştirdiğimiz panel programlara bugünkü açıkoturum ile bir yenisini daha eklemenin sevincini yaşamaktayız.

"Evlilik ve Genç İnsan" konulu açıkoturuma gönülden hoş geldiniz.

Açış konuşmasını yapmak üzere, Aile Araştırma Kurumu Başkan Yardımcısı Sayın Çetin Baydar'ı kürsüye davet ediyorum efendim.

M. Çetin BAYDAR

M. Çetin BAYDAR : * Değerli hocalarım, kıymetli misafirlerimiz; Başkanlık Aile Araştırma Kurumu'nun bugünkü faaliyetine hepimiz hoş geldiniz.

Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, bildiğimiz gibi bir yıldan bu yana hizmet veriyor. Gerçekten Türkiye'de aileye yönelik merkezi bir idare sistemi olarak ilk kez ortaya atılmış bir kurum olması itibarıyla, hem kendi faaliyet alanının teşhis etmesi, bu faaliyet alanı üzerine gerçekçi bir şekilde oturması, hem de yaptığı faaliyetlerini kamuoyuna benimsetmesi, kabul ettirmesi açısından, bu kurumun yöneticileri olarak bizler, çok titiz çalışmalar yapmak zorundayız.

Bugün bu çalışmalardan bir bölüm olarak bir panel icra ediliyor. Bu panelin konusu, "*Evlilik ve Genç İnsan*"dır. Biz, Aile Araştırma Kurumu uzmanlarının ve yöneticilerinin bir yıl boyunca geldiğimiz nokta hakkında sizlere bilgi vermek ve ondan sonra Panele geçmek istiyoruz.

Bildiğiniz gibi, Devletimiz Onikilere, yani Avrupa Topluluğuna katılmak üzere tam üyelik için başvurmuştur ve bütün sektörlerde Avrupa Topluluğu ile entegrasyon için çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalardan bir tanesi de, Avrupa Topluluklarındaki sosyal sistem, aile sistemidir. Bugün burada biz, genç evlileri, genç aileleri konuşurken, bir manada on yıl sonrasını, onbeş yılın sonrasının Türk toplumunu konuşacağız ve Avrupa Topluluğu ile müşterek bir hayatın hesapları yapıldığına göre, Avrupa Topluluğu'nun bugün içinde bulunduğu müsbet-menfi bütün meselelerini bilmemiz lazımdır.

Bildiğiniz gibi, Avrupa Topluluğu 1990'lı yıllarda refah sonrası toplumunun sosyal problemlerini yaşamaktadır. Oysa Türkiyemiz, şu anda refah topluluğu olmadığı gibi ancak konumu itibarıyla refah öncesi bir topluluk hüviyetindedir. Dolayısıyla, sosyal göstergeler itibarıyla, çok farklı bir durumdayız. Bugün, İzlanda dışında Avrupa topluluğu ülkelerinde hiçbir ülke nüfusunu yenileyememektedir. Bütün ülkelerin nüfusu geriye gitmektedir.

Aile yapısını gösteren göstergelere baktığımızda, Türk toplumu için hayli değişik, hayli alternatif hayat tarzlarının da yaşandığını görüyoruz. Mesela, Onikiler'in ortalama doğan çocukları üzerinde yapılan bir araştırmada yüzde 25'inin gayri meşru—eski tabirle—çocuk olduğunu; mesela İtalya'da bu raka-

* Aile Araştırma Kurumu Başkan Yardımcısı.

Boşanma oranlarının yüksekliği, evlilik öncesi serbest ilişkilerdeki oranların yüksekliği ve boşanma hızlarının yüksekliği yine refah sonrası topluluğun şartlarını yaşayan Avrupa'ya mahsus rakamlardır.

mın, her doğan 100 çocuktan 58'nin evlilik dışı münasebetlerden olduğu ortaya konuluyor. Ebeveyn ailelerin oranı süratle yükseliyor. Bugün bu oran ülkenin nüfusu içinde yüzde 17'lere ulaşmış durumda. Hane halkı sayıları da yüzde 2'lerin altına inmiş durumdadır—Türkiye'de bu rakam yüzde 5'tir—yüzde 2'lerin altına inmiş durumdadır.

Danimarka'da tek haneli ailelerinin reislerinin yüzde 81'i kadınlardır. Ve geleceğimiz olan çocuklar ile ilgili bir rakam vereyim; doğan çocukların yüzde 14'ü ilk 7 yıllık hayat dönemini biyolojik anne ve biyolojik babasının dışında ortamlarda tamamlamaktadır.

Boşanma oranlarının yüksekliği, evlilik öncesi serbest ilişkilerdeki oranlarının yüksekliği ve boşanma hızlarının yüksekliği yine refah sonrası topluluğunun şartlarını yaşayan Avrupa'ya mahsus rakamlardır.

Şimdi biz, Türkiye olarak kendimize nasıl bir yer edineceğiz ve gelecek için yapacağımız projeksiyonlarda bu yer ne olmalıdır? Kanımca, bu tip panellerde bu hususlar tartışılmalıdır.

Bugün Avrupa'da iki yönlü bir gelişme vardır. Bir grup, aileyi binlerce yıldan beri geldiği şekilde bir kurum olarak benimsemekte ve ailenin bütün fonksiyonlarını, yani neslin devamı, sosyal güvenlik, eğitimi, kültür nakli ve bilahare bütün fonksiyonlarını benimsemekte ve bunları güçlendirmek için çalışmalar yapmaktadır.

Bir başka grup ise —ki, son yıllarda Avrupa'nın üzerindeki aile politikalarını etkilemişlerdir— aileyi bir kurum olmaktan çıkarıp, bir sosyal grup olarak telakki etmekte; nasıl insanlar sosyal gruplar içinde hareketli olurlarsa, kişiler, ferdi özgürlükleri ve haklarını hangi sosyal grup içinde bulunmayı, gruplarını nasıl değiştirebiliyorsa, grubunu değiştirmeyi ön planda tutmakta, yani bireyselleşme, hak ve özgürlükler temel değer alınarak alternatif hayat tarzları ortaya konmaktadır.

Biz, 1990'lı ve 2000'li yılların Türkiye'sinin sorunlarını düşünmeli ve heyeti güzideleri —eski tabirle— olarak bu problemlerin üzerinde durmamız gerekiyor. Bizim, kendi modelimiz, 2000'li 2010'lu, 2020'li yıllarda topluma, sosyal yapıya bakış açımız, projeksiyonlarımız ne olmalıdır? Bunların mütefekirleri kimdir? Bu yapıların hesaplaşması yapılmalıdır.

Bu itibarla, Aile Araştırma Kurumu 1991 yılında sekiz tane çok büyük araştırma planlamıştır. Bunlardan dört tanesi temel aile araştırması mahiyetindedir, diğer dört tanesi ise, uygulamalı araştırmadır. Yani, hep yaptığımız araştırma sonuçlarını, pilot olarak bazı bölgelerde uygulamayı düşünüyoruz.

Aile Araştırma Kurumu'nun taşra teşkilatı yoktur. Bütün araştırma, inceleme, yayın kurullarında başta üniversitelerimiz olmak üzere, Türkiye'de konu ile ilgili gönüllü kuruluşlara, yayıncılara dayanmaktadır. Bu itibarla, bu paneler bir manada, Aile Araştırma Kurumu'nun gönüllü ve resmî kadrolarının bulunduğu meseleleri tartıştığı bir mahiyet arz etmektedir.

Bu duygu ve düşüncelerle "*Evlilik ve Genç İnsan*" Panelinin beklenen, olumlu sentezlere vesile olmasını diliyor, başta sayın konuşmacılar olmak üzere, dinleyicilerimizi saygı ile selamlıyorum.

Sunucu : Sayın Başkan Yardımcısına yaptıkları konuşma için teşekkür ediyoruz.

Değerli konuklar, Açıkoturumumuzu yönetmek üzere, Oturum Başkanı Doç. Dr. Sayın Haluk Özbay'ı davet ediyorum efendim. Buyrun efendim, hoş geldiniz.

Değerli fikirleriyle oturumumuza konuşmacı olarak katılan bilim adamlarını sırasıyla kürsüye davet ediyorum.

Prof. Dr. Sayın Aysel Ekşi, Prof. Dr. Sayın Kemal Çakmaklı, Doç. Dr. Sayın Hasan Onat, Dr. Sayın Erdal Atabek ve Dr. Sayın Tekin Özertem.

"Evlilik ve Genç İnsan" Açık Oturumu'na katılan konuşmacılar, soldan sağa;
Tekin Özertem, Erdal Atabek, Aysel Ekşi, Haluk Özbay (Oturum Bşk.)
Kemal Çakmaklı Hasan Onat

Doç. Dr. Haluk ÖZBAY

Doç. Dr. Haluk ÖZBAY : * Efendim, hepinize saygılar sunuyorum.

Ben, ne yapılacağı konusunda, zamanlama ile ilgili olarak, tartışmacılar hazırlanana kadar bir açıklama yapmak istiyorum.

İlk önce 10'ar—15'er dakikalık bir konuşma süresi var tartışmacıların. Ondan sonra, burada söylenenler üzerine, yine 5'er dakikalık tartışmacıların sonu sorma ve bunlara cevap verme hakkını da tanıyacağız. Ondan sonra kalan sürede de dinleyiciler tartışmacılar arasında sorular veya katkılar üzerinde duracağız. Bu bizim zamanlama ile ilgili planlamamız.

Konuşmalar için şöyle bir şey söylemek istiyorum : Bu bir açikoturumdur. Biliyorsunuz, genelde bilimsel toplantılarda daha çok panel adı kullanılıyor, ama, bizim açikoturum dememizin nedeni; bu konuda, hepimizin, bütün tartışmacıların kendi düşüncelerini, değerlendirmelerini, belki de sezgilerini serbestçe, istedikleri biçimde, herhangi bir şeye bağlı kalmadan ortaya çıkarmalarını düşündüğüm veya istediğim için, tabii tartışmacıların da kendi fikirleri bu, kabul ettiler bunu; onun için bu, bir anlamda açikoturum.

"*Genç İnsan ve Evlilik*" başlığı, bu başlık da bence çok önemli.

Tartışmacıları kısaca tanıdığım kadarıyla tanıtmak istiyorum.

Sayın Kemal Çakmaklı, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Bölümünde Profesör olarak çalışıyor ve Sosyal Hizmetler Akademisi mezunudur, sosyal çalışmacı olarak burada çalışıyor. Ben programdaki sıraya göre tanıtıyorum.

Profesör Aysel Ekşi, tanıtmama gerek yok; gençlik konusundaki katkılarını, hem yayınlarıyla, hem makale ve kitaplarıyla da, biliyorsunuz, bu konuya çok önem veren katkıları var. Şu anda İstanbul Üniversitesi'nde görevlidir.

Hasan bey ise, İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerinden. İlk izlenimimiz çok olumlu oldu. Kendisi, uzun zamandan beri Türkiye'nin pek çok yerinde gençlik konusu ile ilgili konuşmalar yapan bir öğretim üyemiz.

* Genç ve Reh. Merkz. Bşk.

Erdal Atabek, benim dünyamda çok özel bir yeri olan bir insandır. Bana göre —bir değerlendirme yapacağım; ama, yanlış olursa düzeltirsiniz— ülkeyimizin yetiştirdiği filozoflardan birisidir, düşünen bir insandır; bana göre. Onun için burada olması çok önemli bir katkı olacaktır. Yayınlarıyla tanıyoruz, ben ayrıca açıklama yapmak istemiyorum.

Tekin Özertem, biraz önce de söylediğim gibi, Türkiye'de gençlik konusuna çok önem veren ve bu konuda hakikaten çok düşünen bir insan. Katkılarını da televizyondaki programlardan görüyorsunuz. Öyle zannediyorum ki, benim öyle bir özel araştırmam yok; ama, Türkiye'de televizyondaki gençlik programları oldukça kaliteli.

Şimdi aile konusunu konuşuyoruz, genç insanın aile ile ilişkisini konuşuyoruz. Bana öyle geliyor ki, eğer bir yerde bir konu tartışılmaya başlanmış ise, bunun bir anlamı vardır. Bir yerlerden bir şeyler gelmekte ki, biz bunu tartışıyoruz. Belki bundan 15 sene evvel, 20 sene evvel, 30 sene evvel bu konuları tartışmıyorduk. Ama, bugün tartışıyorsak bunun bir nedeni ve bir anlamı olmalı. Onun için serbestçe düşüncelerinizi söyleyip, daha olumluya katkıda bulunmasına yardımcı olmalıyız.

Evet, söz sırasını da şöyle düşündük. İlk önce, Tekin Özertem söz alacak ve konuşacak. Ondan sonra, Hasan bey düşüncelerini söyleyecek. Üçüncü sırada Kemal bey konuşmalarını yapacaklar. Dördüncü sırada Erdal bey konuşacak. İlk turun sonunda ise Aysel hanım konuşmasını yapacak. Onun için Tekin Özertem'e söz veriyorum.

Buyurun Sayın Özertem.

Dr. Tekin ÖZERTEM

Dr. Tekin ÖZERTEM : * Teşekkürler Sayın Başkan.

Efendim, hepinizi saygıyla selamlıyorum, günaydın.

Sayın Özbay'ın dediği gibi, bugünkü oturumumuzun konusu ve başlığını birazcık ben işledim galiba — gençlikle ilgili — Aile Haftası içinde gençliği konu alan bir oturumda neyin tartışılması üzerine düşünürken; ben en bilmediğim konuyu, "*Gençlik ve Evlilik*" konusunu gündeme getirilmesini son derece gerekli gördüm. Çünkü, benim inancım, bilmediklerimi okuyarak, araştırarak öğrenmek olduğu kadar, tartışarak, başkalarının düşüncelerini, fikirlerini alarak olduğu yolunda ve ben bugünkü toplantıdaki ilk konuşmacı olarak biraz konuyu ısıtmak, gündemi oluşturmak görevini üstleneceğim izin verirsiniz.

Efendim, konu çok enteresan; gençlik var içinde. Genelde gençliği tanımlarken; gençlik, toplumun dinamiğidir. Aile var işin içinde. Aile de toplumun temelidir diyoruz. Bu broşürlerin üzerine yazıyoruz ve aileye de toplum içinde verdiğimiz önemli yeri belirtiyoruz. Toplumun dinamiği olan gençlik ile bu toplumun temeli olan aile olgusunu yan yana getirdiğimizde, neler olduğunu, neler olabileceğini tartışmak ve genç ailenin yani toplumun hem dinamiğini, hem de temelini oluşturacak genç ailenin, gelecekte ülkemize, insanlığımıza ve dünyaya olacak katkılarını ve bu katkıların oluşabilmesi için gerekli yapılanmanın şartlarını gözden geçirmek istiyoruz.

Ben, yine izin verirsiniz, gençliği, şöyle çok öncelere giderek Aristo'nun tanımı ile bir kere daha tanımlamak istiyorum. Aristo Milattan önce, bakın gençlikle ilgili tanımlamasını nasıl yapıyor?

"Gençlerin istekleri pek çoktur ve bunları hemen eyleme dönüştürmek isterler. Bedensel isteklerine karşı koyamaz. Özellikle cinsel isteklerine yenilirler. Çok değişkendirler, istekleri geçicidir; hasta bir insanın açlığı ve susuzluğu gibi, birden parlar, birden sönerler. Tutkuludurlar. Huysuz ve öfkeliyimdirler. Kendilerini iç tepkilerine kapırır tutkularının kölesi olurlar. İsteklerinin önüne dikilen en küçük engeli bile saptıramazlar. Onura ve başarıya paradan çok değer verirler; çünkü paraya gereksinimleri olmamıştır. Eli açık ve iyilik

* TRT Televizyon Dairesi Bşk. Yrd.

severdirler; çünkü, kötülükleri tanımamışlardır. Çabuk kanarlar; çünkü, aldatılmamışlardır. Yüksek amaçları ve hayalleri vardır; çünkü, daha yaşamın sillesini yememişler, koşulların sınırlayıcı etkisini öğrenememişlerdir."

Bu, Milattan önce seslenen düşünür Aristo'nun gençliği tanımlaması. Bu tanımlamanın, bugünün şartları içinde değerlendirilmesi halinde ise, Aristo'nun hangi konularda haklı olduğunu, hâlâ haklı olduğunu; hangi konularda haksız olduğunu değerlendirmek mümkün. Mesela, bana ters gelen şeylerden bir tanesi, "aldatılmamışlardır." diyor. Bizim gençliğimiz çok aldatıldı. Aldatılmayı çok yakından gördü, evet, 1960'lı yıllardan sonra.

Bu bakımdan bu değerlendirmenin, Milattan önceki değerlendirmenin bugüne yansıyan bir durumudur. Bizim yapmamız gereken temel olgu ise gençliği bugünkü yapısıyla, kendi gençliğini doğru olarak tanımlamak ve o gençliğin gerçekten o toplumun dinamiği olduğuna inanıyorsak, o dinamiğin hem kendisine, hem de topluma yararlı insan olmasının yanı sıra, mutlu olmasını sağlamaktır. Mutlu olmanın da temel koşullarından bir tanesi de umutlu olmasıdır. Umut edebilmektir, umudunun gösterdiği ışıklı yolda yürümenin güvenini hissedebilmektir. Yani, güvenen bir gençlik; sadece kendisine değil, topluma ve toplumunun kurumlarına ve toplumunun erişkinlerine güvenen bir gençlik olgusudur.

Efendim ben, evlilik konusunda kendi deneyimlerim ve kendi evliliğim ve çevremdeki evlilikler, ilk önce içine doğduğum evliliğin yani ailemin, annemin, babamın kurduğu evlilik müessesesinin öncelikle ve okuduklarımızın ışığında değerlendirmesini çok fazla yapma imkânına sahip değilim.

Ben, erken evlendim, genç bir evliliğim var, halen de genç evliyim. Evlendiğimde 24 yaşındaydım. Yani, Birleşmiş Milletler'in tanımlamasına göre 24 yaş gençlik sınırı olarak aldığımızda, ben bir genç olarak evlendim. Eşim 20 yaşındaydı. Eşim öğrenciydi, iki yılını ben okuttum, ben finanse ettim. Yani, üniversitede iki yılını babasının parası ile iki yılını da kocasının parasıyla okudu. Biz evlenmeye gönülden karar verdik. Düşüncemizi büyüklerimize açtık. Eksik olmasınlar, bir kısmı nur içinde yatsın, bizi olgunlukla karşıladılar, bu işi başarabileceğimize inandılar ve bizi bu evlilik kurumunu oluşturma-

T.C.
BAŞBAKANLIK
AİLE ARAŞTIRMA KURUMU BAŞKANLIĞI

EVİLİK VE GENÇ İNSAN AÇIKOTURUMU

9 Mayıs 1991
ANKARA

da belirleyebilme özgürlüğüne kavuşma yolu diye düşünüyorum. Ama bunun oluşumunda da bu kararın verilmesinde de gençlerin yaman tuzaklarla karşı karşıya olduklarını düşünüyorum. Çünkü, biraz önce, Aristo'nun da belirlediği, yine değişmeyen bir olgu beni buna itiyor; değişken duygular, değişken istekler. Genci belirleyen bir özellikte ve bu sanıyorum ki —hocalarım beni doğrulasınlar eğer doğruysam, yanlıssam düzeltsinler lütfen— bu gencin temel yapısında halen var olan bir özellik, yani değişkenlik. Duyguların süratle oluşması ve süratle değişmesi. Beğendiğini, beğendiğini sandığını; sevdiğini, sevdiğini sandığını sonradan anlama dengesi; tersi olduğunu sonradan anlama dengesi. Bu bakımdan, genç ve evlilik olgusundan, özellikle ben, gençlerin çok titiz ve çok tutarlı olmaları gerektiğine inanıyorum. Erişkinler konusunda söylenecek çok sözüm yok. Ben, erişkinlerin gençlere önderlik yapabilecekleri, onların önlerine, doğru olduklarına inandıkları yararlı olduklarına inandıkları çeşitli olguları, bilgileri serebilecekleri ve en iyi dilekle onları kendi deneyimlerinden geçerek bilgilendirebilecekleri inancındayım. Ama, temel iş, temel başarı gencindir. Kendi gençliğini unutup da, kendi çocukluğunu unutup da, bu duygularını yitirmiş kişilerin gençlere ve gençliğe çok fazla şey vereceklerini sanmıyorum.

Ülkemizde genç evlilikler oldukça yaygın. Sebepleri sosyolojik açıdan ve toplumbilim açısından ortaya çıkacaktır. Yani kırsal alandaki gereksinimleri başka, şehir hayatındaki olgular farklı. Ama, ben ülkemizdeki evlilikler içinde, genç evlilikler içinde gencin geldiği iki ortam olduğu düşüncesindeyim. Bir tanesi, geleneksel aile içinde yetişmiş gençlerin evlilik deneyimleri olgusu; bir tanesi de modern aile, yani, demokratik aile içinde yetişmiş gençlerin evlilik olgusu. Demokratik ve klasik aile tipinde şu tanımlamaları biraz açayım isterseniz, ne demek istiyorum...

Demokratik aile, daha ziyade belli bir eğitimden geçmiş, geleneksel ailenin sıkı kuralları yerine sevgiyi, anlayışı ve birbiriyle iletişimi temel olarak ailenin yapısı içinde benimsemiş aile. Burada anne, baba çocuğuna sevgi göstermekten usanmaz veyahutta bunun çocuğu şımartacağı, onu yanlışa yönlendireceği konusunda endişe taşımaz ama, klasik aile tipinde, yahut da geleneksel aile içinde bu olgu farklıdır.

Doç. Dr. Hasan ONAT

"Aklını kullanmayan insan, değil insanlığını gerçekleştirmek, insan olma hakkını bile zor bulacak ölçülerde"

Şimdi, alternatifler: Klasik aile tipinde yetişmiş bir genç ile demokratik aile içinde yetişmiş bir gencin birleşmesi sonunda ortaya çıkacak ailenin, yeni ailenin oluşumundaki faktörler de olacaktır. Çağdaş aile içinde yetişmiş iki gencin birbiriyle evlenmesi sonucunda neler olacaktır? Klasik aile içindeki iki gencin evlenmesi sonucunda neler olacaktır? Çağdaş aile içinde yetişmiş iki gencin birbiriyle evlenmesi sonucunda neler olacaktır? Ve bunların meydana getirecekleri ailenin ürünleri olacak çocukların birlikte yaşamaları sonucunda ne gibi olaylar bizi beklemektedir?

Ben bu kadar söylemekle yetinmek istiyorum. Teşekkür ederim.

BAŞKAN— Ben teşekkür ediyorum.

İkinci konuşma için Sayın Hasan bey, buyurun.

Doç. Dr. Hasan ONAT * : İnsan dediğiniz zaman karşınızda bir varlık var, garip bir varlık. Kendisini anlamaya çalışan ama, varlık katmanlarının zirvesinde yer alan oluş halindeki bir varlıktır. Tekin Özertem bey değişiklikten söz etti. Daha genel bir kavram bu konuda sanıyorum yeterli durumdadır. Yani, genç insanda değişkenlik gerçi ivme kazanmış durumda, en yüksek hızına ulaşmış durumda, ama, değişkenliğin arka planında insanın sürekli oluş halinde bulunması söz konusu; oluş halindeki insan.

Nedir oluş halindeki insan? İnsan doğuyor ve diğer varlıklar arasında bakıma en muhtaç varlık olarak yerini alıyor. Bir süre geliştikten sonra, bakıyorsunuz genç insan oluyor. Daha sonra yaşlanıyor ve nihayet eğer normal bir ömür sürdüyse, süresini tamamlayıp gidiyor. İşte bu genel akış bize bir oluş olduğunu ortaya koyuyor. Oluş içindeki insan, oluş halinde, oluşumu sürdüren insan. Yani, ben insanın o olmak istediği insanın varoluşundan kaynaklanan bir varoluş tarzı olan "olmak"la bütünleştirerek bir arada inanmak istiyorum. Ve diyorum ki, insan sıradan bir varlık değil. İnsan düşünen, akıllı bir varlık, varlık katmanlarının en üst seviyesinde yerini aldığını söyleyeyim. Akıllı bir varlık.

Öyleyse, ilk özelliği aklını maksimum düzeyde kullanabildiği oranda kullanmak durumdadır. Eğer ben insansam, aklımı en uç sınırına kadar kullan-

* A. Ünv. İlahiyat Fak.

mak isteği içindeyim. Benim, insanlığımı, gerçekleştirebilmem, aklımı en üst düzeyde kullanmama bağlı. Aklını kullanmayan insan, değil insanlığını gerçekleştirmek, insan olma hakkını bile zor bulacak ölçülerde. Normal sınırlar için, normal şartlar için söylüyorum bunu...

Öte yandan, genç insanda oluşum gerçekten ivme kazanıyor. Diyacaksınız ki nasıl bir ivme? Ben bunu yaşadığımı söylersem, sanıyorum biraz abartmış olurum. Yani bu ivme halen devam ediyor. Hâlâ oluşum maksimum düzeyde devam ediyor. Kişiliğimi bulmaya çalışıyorum. Kendi kafamdaki içindeki yerini bulmaya çalışıyorum. Değerlerini oturtmaya çalışıyorum. Ve bu alanda pek çok sıkıntılar gündemde ve şimdi genç insanın sıkıntularına, hemen, bu kısaca girişten sonra kaymak istiyorum.

Bu arada hemen belirteyim, Sayın Profesör Aysel Ekşi'nin araştırmalarından çok yararlandığımı ifade ederek burada kendilerine teşekkür etmek bir zevk olacak. Diyor ki, Aysel hocam bir araştırmasının sonucunda: Türkiye'de 4263 gence anket uygulanmış. Bunlardan yüzde 27'si güvensizlik gibi ruhsal sorunları olduğunu ortaya koyuyor. Yüzde 19'u henüz kişiliğini bulmak gibi olan sorunları ön plana çıkartıyor. Yüzde 4.5'u cinsel sorunları olduğunu ifade ediyor.

Gerçekten benim için çok çarpıcı sonuçlardı bunlar. Çünkü, Türkiye'de genç insan dendiği zaman akla gelen cinsellik oluyor. Acaba, genç insanın akli fikri başka yerde değil mi? Yani, illa cinsellik mi olacak? Ama, görüyorsunuz ki araştırmalar çok farklı.

Ben buradan yola çıkarak başka araştırmaları takip ettim. Atalay Yörükoğlu'nun ortaya koyduğu birtakım sonuçlar gerçekten dikkati çekici. Araştırma sonunda karşımıza çıkan durum şu : Diyor ki gençler, "Bize kimse güvenmiyor, ailelerimiz güvenmiyor." Sayın Ekşi'nin araştırmasını destekleyen güçlü bir bulgu. Gençlerin şikayetleri bu noktada yoğunlaşıyor; güvensizlik.

Bize sorumluluk verilmiyor. Niçin verilmiyor? Gerçekten ortada, gençlerimizin sıkıntıları. Bütün bunlar birikiyor, bir noktada yoğunlaşıyor. Genç insan kişiliğini bulmada sıkıntı içinde. Daha başka sorunları da var gençlerin. Ekonomik sorunları, cinsel sorunları görmezlikten gelmek mümkün değil elbette. Bir çok sorunları var.

Ben, işte bu genç insanın sorunlarını aşmada dinin fonksiyonu olup olmayacağı sorusunu biraz sonra soracağım. Çünkü, ben *ilahiyatçıyım*. Acaba, gerçekten din etkili mi, etkili değil mi? Yapılan araştırmada görüyoruz ki, sorunların arka planında din unsuru da var. Demek ki, insanları din, belli bir noktada, en azından anlayış planında birtakım sorunların içine giriyor. Öyleyse, benim bu sorunlara ilgisiz kalmam da mümkün değil.

Öte yandan, bu genç insan mutlaka sorunlu insan demek değil. Nitekim yine Sayın Ekşi'ye bu konuda müteşekkirim. Yani, ortada yapılan araştırmalar daha çok sorunlu insanlar üzerinde düğümleniyor. Daha doğrusu sorunlu insanlar merkez alınarak birtakım araştırmalara gidiliyor. Öyleyse, bunun ışığında; yani, her insanın sorunlu olması gerekir mi? Gayet tabii gerekmez. En azından sorunlar her insana farklı düzeyde yansır, farklı ölçülerde şekillenir.

Genç insanın kalite yapısının teşekkülünde, genç insanın topluma uyumunda hemen aklımıza gelen aile unsuru oluyor. Aileyle genç insan arasında, genç insanla aile arasında çift yönlü bir etkileşim söz konusu.

Şöyle çift yönlü: Genç insan kendisini önce bir ailenin içinde buluyor. Yine, ilim adamlarının ortaya koyduğu gerçekler, insanın kişilik yapısının teşekkülünde ilk 6 yaşın fevkalade etkili olduğunu ortaya koymuş durumda. Öyleyse, ben aileye dikkatimi yöneltmek zorundayım.

Yine, genç insanın kişilik yapısının teşekkülünde baskıcı aile tipi içerisinde olan gençlere daha bunalımlı gençler olduğu söyleniyor, ortaya konuyor. Demek ki, yine aile üzerinde durmak zorundayız. Öyleyse ailedeki dinamikler neler? Ailenin arka planındaki dinamikler neler? Şimdi, bu noktaya dikkatimizi çekmek istiyorum.

İster inanın, ister inanmayın ama, bir gerçek var. Bizim insanımız, benim karşımdaki insanlar ateist oldular, bir Müslüman toplumun içinde yaşıyorlar. Kendileri inansalar da, inanmasalar da, inananlar aynı şekilde, inanmayan insanların da var olduğunu bilerek yaşamak zorundalar. Öyleyse, benim insanımızın problemlerinin arka planında din unsuru eğer varsa —ki vardır— iki yönden önem arz ediyor bu. Birincisi, insanımızın problemlerini anlamak isteyen, çözmek isteyen bilim adamları, araştırmacılar bu din faktörünü görmek zorundalar. İkincisi, bu din faktöründen kaynaklanan problemlerin çözümü, yine ancak din faktörü içinde olmak zorundadır. O alan belirlenmesi gerekiyor. Siz

bundan kaynaklanan, dinin etkili olduğu problemleri başka kanallardan çözme imkânını sanırım kolay kolay bulamayacaksınız.

Şimdi aileye tekrar buradan dönüş yapacağım.

Bizim aile anlayışımızda, yapılan araştırmalar, ailede din unsurunun etkili olduğunu ön plana çıkarıyor. Şöyle ki; anne-babaların büyük bir kısmı, gençlerin itaatkâr, kendi dediklerini tutan insan tipinde olmalarını istiyorlar.

Hemen belirteyim, bana göre bu durum son derece yanlış. Çünkü, bir insan anne babasına saygılı olabilir. Anne-babasına saygılı olma demek, mutlak itaat anlamına gelmez. Bunun ne dinde yeri vardır, ne insanlıkta yeri vardır. Çünkü, ben elbette anne-babama saygı duyacağım. Ama, ben kendi hayatımı yaşamak zorundayım. Benim varoluşumun kaçınılmaz sonucu kendi kişiliğimi bulmak, kendi hayatımı yaşamaktır. Bu doğrultuda kimse benim adıma karar veremez, kimse benim adıma hayatı yaşayamaz. Yaşamaya kalkıştığı zaman ne olacaktır? Yanlışlıklar ortaya çıkacaktır, baskıcı aile tipi ortaya çıkacaktır.

Bakın ne oluyor burada? Din unsuru, bir anlamda genç insanın kişiliğinin oluşması için uygun ortamın hazırlanması konusunda olumsuz etkilerde bulunuyor. Bu birçok yerde, ayetlerle anılıyor zaman zaman. Efendim, işte "Anne-babaya üf bile demeyin" anlamındaki ayetler var. Doğrudur, anne-babaya üf bile demeyeceğiz. Ama, anne-baba benim kişiliğime tahakküm edemez ki, anne-baba benim kişiliğimin oluşmasını, benim insan olmamı engelleyemez ki. Bakın ne oluyor : Bağımlı aile tipi, bağımlı insan yetiştirme süreci içerisinde din unsuru kendiliğinden devreye giriyor.

O zaman, dinin bu konudaki tavrını ben, ilahiyatçı olarak açıkça ortaya koyayım.

Efendim Kur'ân'da yerini de isterseniz belirteyim; İsrâ Sûresi'nde bir ayet : "Belmediğin şeyin ardına düşme." "Göz kulak aç ki o şeyden sorumlusun." Son derece açık.

Bakın, bu ayet, Kur'ân'ın genel bütünlüğü içinde değerlendirildiği zaman karşımıza son derece kati bazı sonuçlar getiriyor... Şöyle ki : İnsan genç olsun, ihtiyar olsun, yaşlı olsun öncelikle inanç ve davranış planında neyin için inandığını, neyi-niçin yaptığını bilmek zorundadır. Bunun gerçekleşebilmesi, insanın, biraz önce işaret ettiğim, aklını maksimum düzeyde kullanabil-

mesine bağlıdır. Aklın bulunmadığı yerde dinden söz etmek, hele Müslüman dininden söz etmek sanıyorum pek mümkün değil.

Öte yandan, davranışlarının hesabını yapmak, yani, attığı adımı bilerek atmak... Ben attığım adımı eğer bilerek atmak durumundaysam, benim adıma annem-babam karar verdiği zaman bu adım bilerek atılmış bir adım mı olacak?...

Yine, bu konunun, İslâm'ın evrensel bir niteliğini hemen ifade etmek isterim. Kimse, kimsenin günahını çekemez. Ben, kendi insanlığımı gerçekleştirmek durumundaysam, annem-babam benim adıma karar verdikleri zaman benim günahımı çekmeyecekler. Yahutta bunun ileriye dönük sorumluluğunu yine ben yaşayacağım, cezalarını ben çekeceğim. Öyleyse, bu ölçü içerisinde dinde bir mutlak itaatten söz etmek, uyuşturulmuş, aktiviteden yoksun gençlikten söz etmek İslâm dini açısından hiç mümkün değil.

Yalnız, burada bir noktaya dikkatinizi çekmek istiyorum: Din ve din anlayışını birbirinden ayırmak durumundayız. Bunlar bir ilahiyatçı olarak benim Kur'ân'dan hareketle ulaştığım bir takım sonuçlar, ama, din anlayışı, yaşanan dini hayat için aynı şeylerin söz konusu olduğunu söylemek, takdir edersiniz ki biraz zor. Çünkü, araştırmaların ortaya koyduğu gerçekler bunun tam tersi. Dindar ailelerde baskı unsuru daha yüksek çıkıyor. Demek ki, olumsuzluklar var.

Genç insan, aslında kendim de genç olduğum için ısrarla söylüyorum, genç insanla biraz fazlaca ilgilenme ihtiyacı hissettim... Niçin, nereden kaynaklandı bu istek?

Birtakım sıkıntıları, güvensizlikle ilgili araştırmaları okurken biraz kendimi hatırladım. Babam, sıradan ilkokul mezunu bir adam. Annemin tahsili de yok, okuma yazma bilmez. Ben böyle bir ortamın içinden geldim ve benim babam, benim büyüdüğümü kabul etmek istemiyor. Fakülteye bakıyorsunuz, hocalarımızın büyük bir kısmı yanlarında yetişen gençlerin büyüdüğünü görmek istemiyorlar nedense. Yahutta topluma bakıyoruz, büyükler bir türlü gençleri görmek istemiyorlar. Yani, hep bir görmezlik var. Bunun arka planında yine ben dini bir yerde görüyorum. Daha doğrusu din anlayışının etkilerini görüyorum. Çünkü, olayı yanlış kotarırsanız, sonuçları da elbette yanlış olacaktır. Yanlış sonuçlara ulaşmak zorundasınız.

Evlilikle alakalı, işte genç insanlar evleniyor, İslâm'da görücü usulü evlilik... Ben bu panel dolayısıyla Fakülte'de genç kızlarımıza sordum, dedim ki: Görücü usulü ile evlilik nedir? Ne anlıyorsunuz, gerçekten merak ediyorum. Yani, nedir görücü usulü ile evlilik? Mesela; anne-babanın görmeden bir kızı, bir erkek çocuğunu evlendirirken onun hiç görmediği, tanımadığı bir kızı alması mı, bunun dinde yeri var mı? Genç kızlarımıza söylediğimde, bana şunu söylediler: —İlahiyat Fakültesi'nde olan bir olayı söylüyorum' "Efendim, biz evleneceğimiz erkeği tanımak isteriz. Evlilik sıradan bir olay değil."

Demek ki, eğer sıradan bir olay değilse, gayet tabii tanımak isteyeceksiniz. Ben bunun yerini araştırdım. Hakikaten İslâm dininde görücü usulü diye bir evlilik var mı? Yaşanan sistemde belki vardır. Yani, yaşanan dünyada tezahürlerini görüyoruz. Ama, öyle İslâm'da bu tür şeyin olması mümkün değil.

Hazreti Peygamberimiz evlenmek isteyen gençlere diyor ki, "Bakın, dikkatle takip edin, evleneceğiniz insanı bilin." diyor. Peygamberimiz bunu yapıyor. Öte yandan, "Bilmediğin şeyin ardına düşme" şeklinde evrensel bir ilkeye inanan bir Müslüman böyle sıradan, kuyuya atlar gibi bir evliliği gerçekleştirmesi, takdir edersiniz ki, pek mümkün olmayacaktır.

Diğer taraftan, bu çerçevede ben biraz daha "*evlilik müessesesinin evrenselliği*" konusunda bir iki söz etmek istiyorum. Aslında söylenecek çok şeyler var. Yani insan içine girince, sınırlamayı yapmakta bazan sıkıntı çekiyor. Çünkü, ne derler: "Bir dokun bin ah işit." Bu konuda çok dertliyiz. Hepimizin derdi var. Yani, inanalım, inanmayalım, ne bileyim insan olarak hepimizin bir derdi var. Bu dertleri ortaklaşa çözmek zorundayız. Ortaklaşa hepimizin problemini ancak hepimiz ortaklaşa çözebileceğiz.

Nedir bu problem? İşte ortada. Öyleyse biz de bir tarafından tutalım, elbirliğiyle bu problemi çözelim. İşbirliği yapıldığı zaman problemler kolaylıkla çözülecektir.

Efendim, elimde bir doküman var, sanıyorum 1986 yılında yayınlanmış, buradan bir kısım aktarmak istiyorum.

"Dünya'nın her yerinde tüm insan gruplarında evlilik toplumun temel yapı taşlarından birisidir. Aile kurumunu yıkmak, ana-baba ve çocukları kısa bir

beraberlik döneminden sonra birbirlerinden ayırmak isteyen girişimin pek az eski örneği vardır. Bu örneklerden birisi, eski Isparta Devleti'nde, birkaç tane- si de birkaç yüzyıl önce Birleşik Amerika'da görülmüştür. Nazi Almanya'sı, Sovyet Rusya ve Komünist Çin'de de son zamanlarda buna benzer denemeler yapılmıştır. Fakat, bu girişimlerden hiçbirisi aile kurumunun yerini tutamamış ve çoğu kısa bir süre sonra terk edilmiştir. Ayrıca tarih, aile kurumunun öne- mini kanıtlamaktadır. Erkekler üzerinde yaptığımız bir araştırmada da belirtti- ğimiz gibi erkek ve kadınların bir arada yaşayarak, bir köşeye çekilerek yaşa- maya göre daha etkili biçimde iş görebilmeleri olanağını gören aile kurumunu sürdürmek toplumun yararına- dır." (Sayfa 172).

Niçin bunu okudum? Şunun için bunu okumak ihtiyacını hissettim: Evli- likle alakalı —biraz önce dikkatinizi çektim— evlilik deyince, hep genç insan dendiği zaman cinsellik ön plana çıkarılıyor. Oysa cinsellikten başka şeyler de var. Yani cinsellik hükmüne giremez. Elbette insan hayatında fevkalâde önemli, evliliğin mutlu yürüebilmesi ve cinsel uyuma bağlı bir görüş de. Daha başka pek çok şeyler de var bu doğrultuda; ancak, cinsellik demek yahut da evlilik dışı birtakım arayışlara kaçmak demek insan fıtratından, insan yara- tılışından belli ölçülerde uzaklaşmak anlamına geliyor ve bununla ilgili birta- kım spekülasyonlar yapılıyor toplumumuzda. Okuduğumuz araştırmalarda, Batılı bir araştırmacı diyor ki, "Batı cinsellik sorununu çözmüştür artık".

Hatta isterseniz Erich Fromm'dan yaptığım bir alıntıyı size aktarayım: "İn- sanlar artık cinsellikten korkmuyorlar. Cinsellik kullanarak suçluluk duygusu yaratmanın ve bu yolla kişileri baskı altında tutmanın, onları otoritelere tesli- miyete zorlamanın zamanı geçmiştir. (Sahip Olmak ya da Olmamak, sayfa 298)."

Cinsellekle ilgili hemen akla gelen hazlar var, insanın cinsel hazlara boğul- ması. Yine Erich Fromm, belki biraz fazlaca okuduğum için hemen aklıma o geliyor; çünkü, ister istemez bu konuya meraklanınca, Türkiye'de ne bulursa- nız okumak durumunda kalıyorsunuz. Diyor ki Erich Fromm: "Mutluluk haz- ların tatmini demek değildir. Sadece mutluluğu azaltıp, tatmin ile sınırlandı- rarak mutluluğu küçültmek olur?" Benim de katıldığım bir görüş. Eğer sadece haz çizgisinde olayı ele alırsanız, o zaman küçük bir yere hapsedilmiş olur; o

kocaman varlık, o, Kur'ân'ın ifadesiyle Allah'ın Halifesi olan— bu tabir fevkalâde ilginçtir— insan küçücük, sadece cinsellekle bir yere hapsedilmiş, basit bir varlık haline dönüştürülmüş olur.

Ama, cinselliği görmezlikten gelmek de, biraz önce söylediğim gibi mümkün değildir. Öyleyse, bu alanda da dinin yapacağı bazı şeyler var.

Ben bir ilahiyatçı olarak yine bunun altını çizerek söylüyorum. Hemen belirteyim; İslâm, kadın ve erkeği bir elmanın iki yarısı gibi, bir bütünün iki parçası olarak telâkki etmektedir. Ancak, kadın ve erkek bütünlüğü, insan dediğimiz o Kur'ân'daki, "Allah'ın halifesi" olarak isimlendirmek insanı oluşturabilecek niteliktedir. Tek başına kadın da eksik bir varlıktır, tek başına erkek de eksik bir varlıktır. İşte bu bütünlüğün sağlanması, insanın insanlığını gerçekleştirebilmesinin de vazgeçilmez şartı gibi geliyor bana. Aksi takdirde, eksik parçalardan yola çıkarak bütünü yakayabilmek pek mümkün olmamaktadır.

Bir bütünün iki yarısı gibi, bir elmanın iki yarısı gibi olan insan, kişiliğini gerçekleştirebilmek için birtakım yüksek değerlere de muhtaçtır. Zaten değer dediğimiz kavram genelde insana mahsus, insanın dışındaki diğer varlık türlerin de değerlendirme pek mümkün değil ve insan bir anlamda değerlerle insan.

İşte, İslâm dini, insanları bütünlüğe götürecektir evlilik müessesesine fevkalâde yüksek bir değer katmış ve bu müesseseyi kutsallaştırmıştır. Öyle zannediyorum ki, günümüz insanlığının İslâm'ın bu bakış açısına fevkalâde ihtiyacı var diye düşünüyorum. Yani, insanlık düzeyinde meseleye bakıyorum. Çünkü, bütünlük söz konusu ve bütünlükte insanın yaratılışına uygun birtakım davranışlarla, insanın fitratını zorlamayan, insanın yapısını zorlamayan davranışlarla mümkün. Genç insan atak olacak, genç insan hareketli olacak, genç insan birtakım boyunduruklara, birtakım baskılara boyun eğmeyecektir. İslâm'ın genç insan fikri, aşağı yukarı bu doğrultuda, oluş içindeki insan tipi.

Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Kemal ÇAKMAKLI

"İlmin amacı kolaylıktır, Maharet bu alanda da ilmin kolaylıklarından yararlanmaktır."

BAŞKAN— Hasan beye ben teşekkür ediyorum. Çok değişik şeyler dinlemiş olmak beni memnun etti.

Şimdi, konuşma sırası Profesör Doktor Kemal Çakmaklı'da. Kendisi İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Psikiyatrisi Bilim Dalı Öğretim Üyesi, aynı zamanda, da Eğitim ve Sosyal Hizmetler Bilim Dalı Başkanı olarak görev yapıyor.

Buyurun Sayın Çakmaklı.

Prof. Dr. Kemal ÇAKMAKLI * : Konuşmacıların dağılımları fevkalâde güzel. 3 tane hekim arkadaşımız, belli bir kariyere gelmiş arkadaşlarımız ve bence sosyal bilim dalı ve tıp bilimi olarak değişik mesleklerden arkadaşlarımız var.

Müsaade buyurulursa, ben bu konuyla ilgili olarak sözlerime şöyle başlamak istiyorum.

Herşeyden evvel belirtmek lazım ki, branşımız klinikte uygulamalara yönelik olduğu için, gerçekten dramatik diyebileceğimiz konumuza yakinen ilgilendiren vakalarla karşılaşmaktayız. Keşke, onları burada örnek olarak verip de, iş klinik safhaya gelmeden yapılacak olan koruyuculuk faaliyetleri üzerinde daha detaylı durabilsek. Tabii ki, bir panelin süresi buna yeterli değildir.

Efendim, bilindiği gibi, bir cümleyle sözlerime basamak yapmam için bunu hatırlatacağım, sağlığın tarifi şudur: Sağlık; bedensel, ruhsal ve sosyal tam bir iyilik halidir.

Hal böyle olunca, sağlığın öğeleri içerisinde psikososyal denen olay 3/2'lik bir oluşumu meydana getirmektedir. Ancak, hemen belirtmek lazımdır ki, dünya tıbbi psikososyal bilimleri ve davranış bilimleri ki *bunun içerisine*, bugün konumuzu teşkil eden *evlilik ve genç insan* konusu da dahildir. Dünya tıbbi davranış bilimleri ve psikososyal bilimleri, geçtiğimiz asırda tıba ek olarak alınmıştır. Dünya'da bu konuda ileri çalışmalar yapanlar, hekimler bakmışlar ki, sadece somatik olaylarla sağlık denilen bir kavramı oluşturmak ve çözmek mümkün değil. Davranış bilimcileri ve psikososyal bilimcileri, he-

* *Ist. Ü. Tıp Fak. Çocuk Psikiyatrisi Bilim Dalı.*

kimler hastaneye davet etmişler, tıbbi davet etmişlerdir. Sene geçtiğimiz asrın ortalarıdır. İlk tarih 1847'lerdir. Ondan sonraki gelişmeler insanın üç yönde ele alınması konusunda hızlı çalışmalar içermiştir.

Özet şudur: İnsan sağlığı üçe ayrılır; bedensel sağlık, ruh sağlığı ve sosyal sağlıktır.

Ancak, Türkiye'miz gelişmekte olan bir ülkedir. Türkiye, henüz refah ülkesi durumuna gelmiş değildir. Bu nedenle yurdumuzun tıbbi, bir Tıp Fakültesi Öğretim Üyesi olarak şunu yetkiyle söyleyebilirim: Somatik tedavi aşaması da henüz aşılmamıştır, somatik tedavi aşamasındadır. Hekimlik düzeyi çalışmalarımız üst düzeydedir. Eksiklikler olmasına rağmen somatizasyon konusunda yurdumuzda hizmetler oldukça iyi durumdadır. Fakat, insan sağlığının üçte ikisi olan psikososyal sağlık alanında henüz kanunlarımız, yönetmeliklerimiz, yetiştirdiğimiz uzmanlar ve bu konuda açtığımız üniversiteler itibariyle fevkalâde başlangıç noktasındayız. Öyleyse Türkiye, insanı somatik yönden ele alıp, somatik yönden teşhis ve tedavi edecek bir oluşumu henüz daha tam manasıyla tamamlayabilmiş değildir.

Nitekim dünya toplumu bu oluşumu tamamladı ve psikososyal tıp dediğimiz çağa gelmiş bulunmaktadır. Nitekim, bu üniversite kurumumuzla ve bu kurumdaki öğretim üyelerinin kadrolaşması durumunda bile, aynen kendini göstermektedir. Öyleyse çok heyecana kapılıp da, meseleyi daha detaylı hazırlamak lazımdır. Biz, henüz somatizasyon aşamasındayız; psikososyal ve teşhis ve tedavi aşamasında henüz yetiştirdiğimiz uzmanlar veya teşkilatlar itibariyle tam bir organizasyon içerisinde bulunmuyoruz.

Efendim, konuuz "*evlilik ve genç insan*".

Evlilik gayet tabii ki toplumu oluşturan en temel öğelerden bir tanesidir. Biliyoruz ki, toplumun direği ailedir. Ailenin temelini de evlilik oluşturur. Öyleyse bu konu, hepimizin zannettiğinden de daha çok önemli bir konu olarak birinci planda daima kalması gereken bir olaydır.

Evliliği oluşturan öğeler arasında, özellikle genç insanların bilmesi ve öğrenmesi lazım gelen birçok temel bilgiler var. Artık bilgi çağında yaşıyoruz. Bugün kimin bilgisi bir diğerinden üstünse, o onu yenecektir. Artık bilim çağını yaşıyoruz. Bugün, evlilik denildiği zaman ilk akla gelecek konu, bu konu-

da yeterli bilgilenilme olmuş mudur, olmamış mıdır? Evliliğin diğer bütün alanlarında, bilimden yararlanmak olası olduğu halde, niçin davranış bilimlerin, psikososyal bilimlerin evlilikle ilgili olarak ortaya koyduğu nimetlerden, kolaylıklardan yararlanılmayacaktır? Bu çok büyük bir kayıptır.

Bugün, genç insanın evlilik olayı ile ilgili olarak karşısında duran sorunların büyük bir kısmı, bugün dünya bilim adamları tarafından pek çok kolaylıklar getirilmek suretiyle önemli derecede çözümlere kavuşturulmuştur. Sorunları çözmeye bu çağdaş bilgilerden yararlanılsın.

Bu bilgiler nelerdir? Ben, sadece başlıklarını saymak istiyorum ve şuna değinmek istiyorum: Genç şunu bilmelidir: Niçin evleniyorum? Bunu doğru bir şekilde öğrenebilmelidir. Evlenip de ne olacak; evlenmenin sırrı nedir; ben evlilikten ne bekliyorum; gerçekte evlilik nedir? Benim beklentimle, gerçek manada evliliğin beklentileri arasında bir karışıklık var mı? Varsa bunun düzeltilmesi lazımdır. Yani, niçin evlendiğini doğru dürüst bir şekilde öğrenebilmeli, bilebilmeli, kafasındaki yanlış düşünceler varsa, bunu doğrularıyla değiştirebilmelidir.

Diğer bir konu: Genç, mutlak surette, evlilik psikolojisiyle ilgili olarak gerekli nasibini alabilmelidir. Bakınız, evlilik psikolojisiyle ilgili bir sürü kitaplar var. Bunların çok büyük bir kısmını belki Türkçe yanlarıyla bulamıyorsunuz; fakat, bugün yabancı dil eğitimi veren kolej sistemi okullarımız bir hayli çoktur. O çocuklarımız isterlerse yabancı kitap okuyabilmektedir. En azından lisan bilen genç bu kitapları okuyor mu; biz onları okumaları için kendilerini yönlendirebiliyor muyuz?

Yirmi altı yıldır Tıp Fakültesinde akademisyen olarak çalışan bir arkadaşınız olarak şunu söyleyeyim: Bu tıp konular, tıp fakültelerinde bile bir ders olarak verilmemektedir. Öyle işe, görüldüğü gibi, evlilik psikolojisi konusunda henüz genç, kendi kendini eğitmek durumunda kalmaktadır. Öyle ise, evlilik psikolojisini genç kavramak durumundadır, öğrenmek durumundadır. Aksi takdirde, bedelini yanlış iş yaparak öder. Deneme yanılma metoduyla öder, o zaman de geçmiş yıllar boşa geçmiş demektir.

İlmin amacı kolaylıktır. Maharet, bu alanda da ilmin kolaylıklarından yararlanmaktır.

Konumuz evlilik ve genç insan. Gence öğreteceğimiz bir konu da, genç, sevme sanatını öğrenmelidir. Herkes zanneder ki, efendim, tiyatroculuk sanat, keman çalma sanat, doktorluk sanat, mühendislik sanat; hayır, sevme de sanat. Bu konuda yazılmış nice eserler olduğunu burada hazır bulunan zevat biliyorlar.

Kendi kanaatim; bu, gerçekten bir sanattır. Bazı insan sever, sevdiğini göstermez. Bazı insan sevmez, seviyor gibi gösterir. Velhasıl, gerçekten sevmek bir sanattır.

Bunun sanat olduğunu insan ne zaman anlar? Sevme sanatı kitaplarını okuyup da, o eğitim içerisine girdiği zaman anlar, der ki: "Aa, hakikaten ben sevme sanatını bilmiyormuşum!"

Bilmeyen insan her şeyi bildiğini zanneder. Bilen insan da hiçbir şey bilmediğini görür. Öyle ise, sevme sanatı akademik bir olaydır. Sevme sanatından genç nasibini almalıdır; aldırtmalıyız. Diğer bir konu da seksolojidir, cinsellik dediğimiz; yani cinsel münasebetlerin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için bu konuda genç kadın ve erkek eğitilmelidir.

Diyeceksiniz ki —tabii buradaki zevatın diyeceğini tahmin etmiyorum— veya denilebilirse, efendim bunu bu kadar gözünüzde büyütmeyin; ne olacak, bugün hayvanlar bile nesillerini sürdürebilmek için cinselliğini devam ettiriyorlar. Ne olacak; kadın erkek olduktan sonra onlar ne yapacaklarını bilirler. Hayır, hiç de öyle değil. Ben bu kariyerimi yapana kadar 12 ciltlik seksoloji kitabı okuduktan sonra da, 12 cilt azmış gibi bir görüşe sahip oldum. Bambaşka bir olay bu.

Öyle ise, olayları küçük görmeniz lazımdır. Cinsel bilgiyi, sadece belli yaşlara da bağlı bırakmamak lazımdır; hatta cinsel bilgiyi hayat boyu devam ettirmek, ilkokuldan başlayarak derece derece vermek lazımdır. Hemen hatırlatalım ki, bu, sayacağım derslerden sadece bir tanesidir, daha pek çok konular var. Esas öge psikososyaldır, cinsellik bence ikinci planda kalmıştır. Zaten cinsellik de bir psikolojik olaydır; eğer onun ruhsal yönü olmazsa, cinsel ilişkilerin gerekli şekilde tatmine ulaşamacağı da zaten belli bir olaydır.

Bir diğer konu da şudur: Kadın psikolojisini bilmek lazım. Erkek psikolojisini bilmek lazım. Kadın psikolojisi ve erkek psikolojisi, bazı genel hatlarıyla

la aynı olmakla beraber, pek çok da ayrılan yönleri vardır. Onun içindir ki, kitabın adları değişiktir; kadın psikolojisi ve erkek psikolojisidir. Kadın-erkek psikolojisini, erkek-kadın psikolojisini, her ikisi de her iki psikolojiyi de öğrenmelidir. Çünkü, kişinin kendi psikolojisi de farklı olabilir.

Tekrar belirtmek istiyorum: Karanlık gibi görülen pek çok noktalar, aydınlanmayan çok noktalar olmasına rağmen, bugün psikososyal bilimler, davranış bilimleri bünyesinde oldukça aydınlanmıştır. Hiç olmazsa aydınlanmış olanları gençlere mutlaka ulaştırmak lazımdır. Öyle ise, kadın psikolojisi, erkek psikolojisi başlı başına bir olaydır ve şu kadarını açık bir şekilde söyleyeyim: Erkek erkek psikolojisini, kadın kadın psikolojisini yeterince tanıtmaktadır; istenilirse bu konuda sınava tabi tutulabilirler ve sınavlarda da kaç not alacaklarını kendileri de görürler. Öyle ise, sistematik bir şekilde insan kendi cinsini ve karşı cinsini, temel psikolojik özelliklerini genel hatlarıyla kavrayabilmek zorundadır. Öyle ise, "*Evlilikte genç insan*" denildiği zaman, bu bilgilendirmeyi bu şekilde devam ettirmek lazımdır.

Bir diğer konu: Evlilik sanatı. Yukarıda "Sevme sanatı" dedim, bir de evlilik sanatı var... Hızlı geçeceğim.

Daha sonra müşterek insan ihtiyaçlarını gence öğretmek lazım. Sadece onları evlendirmekle iş bitmez. Müşterek insan ihtiyaçlarını insanlara öğretmek lazımdır. Müşterek insan ihtiyaçları, bugün Batı'da pek çok üniversitelerin ortak dersidir. Her üniversitenin aşağı yukarı ortak dersidir. Çünkü, amaç insanlarla çalışmaktır. Öyleyse, beşeri münasebetler bilimleri ve müşterek insan ihtiyaçları konusunda bilgi, doğru bilgilerle teçhiz etmek, yine evlilik ve genç insan konusunda yapılabilecek hizmetlerin başında gelir. Zaten bu bilgi verilerinden hareket edecek olursak, göreceğiz ki, genç insan evlilikte mutlu olacaktır. Zaten evliliğin amacı, insanları mutlu etmek içindir. Yoksa insan, mutsuz olmak için evlenmez. Amaç, mutluluğa gitmektir, mutlu olmaktır, daha güzele, daha iyiye gitmektir. Öyleyse, bunu bilgi yoluyla kuvvetlendirmek lazımdır.

Bir diğer husus da şudur: Gençlerimize, eğitim ve genç insan konusunda yönlendirme tekniklerini öğretmemiz lazımdır. Yönlendirme konusunda yön-

lendirme tekniklerini öğretmemiz lazım. Yönlendirme teknikleri, yani, "Karşı tarafa bir arzunuzu belirttiğiniz zaman, bunu ne şekilde ifade ettiğiniz" diye kısaca söyleyebileceğim yönlendirme teknikleri var. Bu yönlendirme teknikleri Batı'da ayrı meslek alanıdır, ayrı bir meslektir, ayrı bir sanattır ve bunun 40 tane temel kanunu vardır, ki biz buna bugün anayasalar diyoruz. Söz gelimi, sorun sahibinin yargılanmaması prensibi vardır. Halbuki bugün, sorun sahibi genci yargılamayan insan var mıdır? Belki uzmanlar hariç tutulabilir.

Bir diğer konu —eğer uygun görülürse, bunu ikinci kez söz verilirse o zaman arz etmek istiyorum— yönlendirme teknikleri çarpıcı bir olay. Fakat, bu henüz üniversitemize de ders olarak konulmuş değildir.

Bir diğer konu, sorun sahibinin karanlık noktalarının değil, aydınlık noktalarının aydınlatılması prensibidir. Bunlar ilmi prensip. Halbuki, denilebilir ki, "İşte, senin hatan budur, senin hatan budur, senin hatan budur, sen böyle yaparsan" diye konuşulursa, bu yanlış. Yönlendirme tekniklerinin 40 maddesinden biri, karanlık noktaların değil, aydınlık noktaların aydınlatılması prensibi vardır. Fevkalâde doğrudur. Niçin? Eğer kişinin aydınlık noktalarını aydınlatırsak, kişi güç bulur ve kendi karanlık noktasını daha rahat bir şekilde aydınlatabilir. Başarı, iltifata tabidir. Bunlar klasik, temel bilgilerdir. Zaten bir şeyin bilgi olabilmesi için, ispatlanmış, denenmiş, kuralları konmuş olması gerekir. İlmin bir tarifi vardır. Bunlar ilimdir.

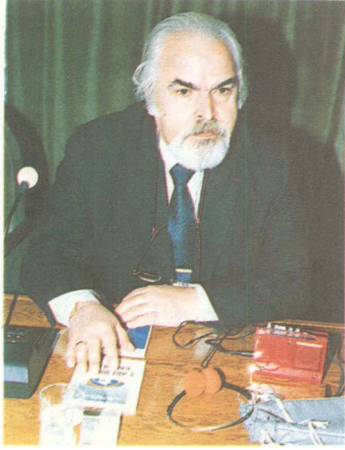
İşte evlilik ve genç insan konusunda, eğilinilebilecek olan gence bunları vermemiz lazımdır? Ne zamandan beri? Hatta ve hatta anne karnına düştüğünden ta ölene edene kadar. Yaşam boyu eğitim, yaşam boyu eğitim.

Biliyorsunuz, çocukluğun ilk yıllarındaki psikososyal gelişmelerde, etkileşim, anne—baba tutumu, hamilelik döneminde alınacak koruyucu sağlık tedbirleri vesaire, pek çok şeyde, onun için dir ki...

Başkan : Lütfen toparlar mısınız?

Prof. Dr. Kemal ÇAKMAKLI : Peki Efendim.

Daha sonra yine belirteceğimiz bir diğer konu da, psikososyal savunma mekanizmaları konusunda asgari bilgiler verebilmek lazımdır ve daha sonra

Dr. Erdal ATABEK

"Eğitim bir amaç değildir. Bir araçtır. Bizim toplumumuzda eğitim bir amaç olmuştur"

da psikososyal sağlığın klasik merhalelerini öğretmek lazımdır. Kendisi evlilik yaşına geldiği zaman, bu klasik psikososyal gelişim merhalesinde, son döneme gelmiş olduğunu ve son dönemin de ergenlik çağı dönemi ve artık yaşı ile ilgili olarak gerekli psikososyal özellikler ve başarılı olma esaslarından giderek, çevreyi, bilgilendirmek lazımdır.

Ben, sözümü burada bırakayım, teşekkür ederim.

Başkan : Biz teşekkür ederiz.

Efendim, satır aralarında çok önemli şeyler söylendi. Hepiniz bunun farkındasınız. Sevme olayının bir sanat olduğunu vurgulamak bence çok güzel bir şey. Çünkü, birçoğumuz, belki bunun üzerinde fazla düşünmediğimiz için, sevginin her yönden oluşacak bir şey olduğunu zannedebilirsiniz. Fakat biliyorsunuz ki, sevgi bir zahmettir, emektir diyoruz aynı zamanda. Onun için sevgi olayını yaratabilmenin çok önemli olduğuna inanıyorum.

Bir şey daha vurgulamak istiyorum. Hasan bey konuşurken aklıma gelmişti; ama, şimdi söyleyeceğim. Biz, hep gençleri yönlendirmeyelim, onlar kendi bilirler derken, bir de baktım ki bizim Panclimizde yahut Açıkoturumumuzda kendini genç kabul edenlerin dışında, yaş olarak genç yok. Ama, şöyle bir teslimim oldu sonra: Bu bir unutkanlık olabilir. Son bölümde, tartışma bölümünde, eğer genç insanlar bu tartışmaya katılırsa, benim içimdeki bu sıkıntı da ortadan kalkar.

Evet, şimdi söz sırası Sayın Erdal beyde.

Dr. Erdal ATABEK * : Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Önce son söylediğiniz sözden başlayayım. Bu, bizim temeldeki yanlışımdır. Toplumda hiçbir sorunun sahibine konuşma fırsatı ve hakkı vermediğimiz için, 23 Nisan Çocuk Gününde büyükler onların ne düşündüğünü anlatır. 19 Mayıs Gençlik Gününde yaşlılar onların ne düşündüğünü söyler. Nasıl olmaları gerektiğini de ekleyerek ve hiçbir zaman asıl sahibini bulamamış sorunlar, birbirine aktarılarak ya da psikolojik sorunlar halinde toplum içinde gezer durur. Bu çok önemli bir husustur.

* M.S. Üniv. Eğt. Bil. Derneği.

Ama, şunu da ifade etmek isterim ki, gençlik tanımını, ben —değerli meslektaşlarım ve konuşanlar yapmadılar— Birleşmiş Milletler tanımının da yanlış ve eksik olduğunu düşünüyorum. Gençlik, belirli bir yaş diliminde bulunmak değildir. Gençlik, kendisine ait derecede olmamak ya da annesi— babası tarafından ekonomisi sağlanıyor olmak değildir; bence, bunlar biyolojik ve sosyolojik kriterlerdir. Ne yazık ki, birbirine karıştırılır. Bence, bilimsel niteliği çok tartışılmağa değer.

Ben, gençliği şöyle tanımlıyorum: Gençlik üreticilik ve yaratıcılıktır ve bunun sürdürülmesidir; hayatın sürdürülmesine istek duyulması ve bunu kararlılıkla benimseyebilmektir. Böyle tanımladığım içindir ki, ben kendimi genç sayıyorum, böyle olan herkesi de genç sayıyorum. Ama, bu tanıma uyan gençlerimiz de düşüncelerini söylesinler, buna çok sevinirim. Çünkü, yine toplumumuzda son derece eksik olan bir şeyi sağlamış olacağız; bu da katılım ve paylaşımdır. Ne yazık ki, biz—şimdi sayın konuşmacıların ifade ettiği gibi—sevgiyi nasıl bilmiyorsak, gerçekten gençlik deyince, sevgi deyince sadece cinsellik akla geliyorsa çeşitli nedenlerle, biz katılım ve paylaşımı da bilmiyoruz, öğretmiyoruz, buna fırsat vermiyoruz ve bu nedenle de toplumumuz, katılsız ve paylaşımsız bir toplum oluyor. Hepsinin nedeni var. Hiçbir şey kendiliğinden olmuyor. Hepsinin sosyal, ekonomik ve kültürel nedenleri var. Biz, yalnız sonuçları görerek, yalnız sonuçlar üzerinde durarak, hiçbir sorunu ne anlayabiliriz, ne de çözebiliriz. Hep nedenlere bakmalıyız. Asıl olan nedenlerdir.

Şimdi, evlilik ve gençlik dediğimiz zaman da aslında sosyal yapımızı konuşuyoruz. Bakınız, konuşmacılarımızın büyük çoğunluğu sosyal dokumuzu anlatıyorlar. Çünkü, aile dediğimiz kavram da sosyal dokunun bir ünitesi olarak, üzerinde gerçekten durulması gereken bir yapılaşmadır, bir kurumlaşmadır.

Benden önce konuşan konuşmacılara, gerçekten teşekkür etmek istiyorum, aralarında çok yakın tanıdıklarım ve tanımadıklarım vardı ve benim için hepsi güzel olan konuşmalar yaptılar.

Ben, Tekin Özertem dostumuzun Kutay ile ilgili anlattığı espri olayını bir başka biçimde dinleyeceğimizi sanmıştım, olmadı. Ben anlatayım, bunu yazdım da.

Efendim, çocuk sorar; "Anne, ben okula neden gitmiyorum?" Çünkü, çocuk, çok severek okula gitmez. "Neden gidiyorum okula? Her sabah neden kalkıyorum? Sabahın bu kör saatinde tatlı uykumdan beni neden uyandırıyor-sun? Ne olacak okula gideceğim de?.." "Evladım, okula gideceksin de ne olac-ak olur mu? Meslek kazanacaksın." "Ne olacak meslek kazanacağım da?" "Çalışacaksın yavrum." "Neden çalışacağım anne?" "Para kazanacaksın." "Neden para kazanıyorum anne?" "Evlenceksin evladım." "Öyleyse, ben şimdi evlenezim de okuldan kurtulayım." Kutay'ı alkışlıyoruz, akıllı çocuk.

Onun için, neredeyse hayattaki araçlar amaç olmuş —bizim hayatımız- da— amaçları da araç saymışız; bu nedenle de ne aradığımızı bulabiliyoruz, ne bulduğumuzun farkına varıyoruz. Bu çok önemli bir nokta sayın dinleyici-ler. Biz, araçları amaç, amaçları araç saymışız.

Bakınız, eğitim bir amaç değildir, bir araçtır. Hedeflediğiniz amaçlar için yaptığımız bir araçtır. Ama, bakınız bizim toplumumuzdaki duruma, eğitimin araç olma niteliği unutulmuş, amaç olmuş. İnsanların yıllarını alıyoruz, eğiti-yoruz. "Niçin?" sorusunu kimse sormuyor. Niçin?.. Meslek sahibi olmak için. O meslek de el yardımıyla, alacakaranlıkta, hiçbir bilinçli seçme olmadan ara-nıyor ve sonuçlarına katlanılıyor.

"İnsanlar neden evleniyor?" diye sorduğumuz zaman bilmeleri gerekir.

Efendim, evlilik, eğitim, toplum içindeki bütün sosyal araçlar, sonuçta in-sanın mutluluğu içindir. Amaç, insanı mutlu yapmaktır. Öyle ise, konuya böyle bakmak zorundayız.

"Mutluluk da nasıl elde edilir?" diye sorulursa, sayın Hasan Onatda üze-rinde gerçekten önemli düşünceleri ile durdu. Ben şöyle ifade edeyim: Mutlu-luk, sevmek, üretmek ve paylaşmaktır. Tekrar ediyorum: Sevmek, üretmek ve paylaşmaktır. Buradaki üretim, sadece bir mal üretimi, bir meta üretimi değil-dir; duygularımızı üretmeyi, sevgimizi üretmeyi, ortak hayatımızı üretmeyi öğrenmek zorundayız. Çünkü, bunlar insanların bildiği, bildiğini sandığı şey-lerden daha fazladır. Sevgi de öyle.

Sevmek... "Sevmek" deyince akla gelveren cinsellik, toplumun içine itil-diği baskılardan kaynaklanan yanlış bir gölgedir. Sevgi, cinselliğin çok üstün-de, çok kapsamlı; doğayı, insanı, dünyayı ve düşünebildiğiniz her şeyi kapsa-maktadır. Bakın, Yunus Emre Sevgi Yılı'nı kutluyoruz. Ama, daha çok şeyi

öğrenmeye gereksinmemiz olduğunu düşünüyorum. Yunus Emre'den öğreneceğimiz çok şeyin olduğunu düşünüyorum. Yunus Emre'den öğreneceğimiz çok şeyin olduğunu ve bunu yeniden, yeniden görmemiz gerektiğini de düşünüyorum.

Neden sevgiyi unutmamız ya da bugün çağdaş dünya dediğimiz dünya, neden sevgiyi unutmamız? Çünkü, her şeyi bir şeye endekslemişiz, bir metaya endekslemişiz; duygularımızı bile... Ve onun içinde insanı kaybetmişiz. Şimdi çağdaş dünya, insanı yeniden arıyor, duyguları yeniden arıyor. Cinsellikteki mekaniklikten bıkan Batı toplumu da yeniden duyguyu, şefkati, ilgiyi arıyor; temel hedefleri bu. Bunlar insandır.

Şimdi, evlilik önemli bir olgu. Şu nedenle önemli: Evlilikte, insan ve kurum var. Şimdi, evliliği sanıyoruz ki, iki insan hayatını birleşmek istemesi ile başlayan ve o amaca yönelik devam eden bir olaydır. Değildir, değil. Evlilik bir kurumdur. İnsanları da sadece araç yerine koyuyoruz evlenmede. Neden öyle oluyor?

Bunun sosyolojik nedenleri var. Şimdi geleneksel aile modeli diyelim, modern aile diyelim, hepsinde kurum ve insan ilişkisi iç içe, karşılıklı... Ve dikkat ediniz, iki insanın birbirini görmesi, birbiriyle konuşması, birbiriyle evlenip evlenemeyeceği konusunda karar vermesi için bile, yüzyılların geçmesi gerekmiştir. Benim annemin babamı görmesi tamamen iltimasen, perde aralığından bir silüetin kendisine gösterilmesi kadar olabilmıştır. Evet... Ve bunlar bizim toplumumuzun daha önceki kuşakları tarafından yaşanan bir durumdur. Unutmayalım. Geçmişimize nesnel bakmaya çalışalım, öyle idi. Ve seçim olarak da aileler karar verirdi. Bugün gene toplumumuzun büyük bir yüzdesinde yaşanan budur; evliliğe aileler karar verir.

Geçenlerde bizim aile okulumuzda, evlilikle ilgili toplumsal değer yargılarını konuşurken, büyük bir kentte yaşayan ve böyle bir eğitimi için istek gösteren, oldukça aydın düşünceleri hoşgörüle kabul eden gruba şu soruları sordum: Evlilikte aile çok önemlidir, evlilik kararında...

Şöyle açıkladım: İki genç birbiriyle evlenmeye, birbirlerini görerek karar verdikleri takdirde, iki aile arasındaki uyuşmazlık yani, erkeğin ve kızın ailesi arasındaki uyuşmazlık büyük boyutlarda ise o gençler o evliliği yapsın mı, yapmasın mı? Yani, "Biz evleniyoruz, ailelerimiz bizi ilgilendirmez mi desin-

ler? Yoksa, hayır, ailelerimiz uyuşmuyorsa biz evlenmeyelim mi desinler?" Çoğunluk, "Ailelerimiz uyuşmuyorsa, biz evlenmeyelim desinler" dedi. Bunlar, çok geçmişte kalmış olaylar değil. Ec, peki dedim öyleyse, o zaman evlilik kararını aileler versin, yani görücü usulüyle, erkeğe kız bulunması biçiminde aileler karar versin. "Hayır, evlilik kararını gençler versinler" dediler. Şimdi tabii burada bir çelişki var. Bu çelişki, bizim toplumumuzun yaşadığı çelişkilere biridir.

Bakınız, Sayın Başkan Yardımcısı da ifade ettiler, sözlerinden o anlamlar da anlaşılıyordu. Şimdi biz bir geçiş toplumuzuz. Bu nedenle biz, doğru teşhisler koymak mecburiyetindeyiz. Ayrıca, biz kendi özellikleri olan toplumuz. Biz, ne Amerikayız, hatta ne Avrupayız. Ortak Pazar'a girmek, bu meselenin doğrusu pek eşdeğerli olmaz. Ama, biz kendi içimizde de değişiyoruz. Asıl önemli olan onu görmek, nasıl değiştiğimizi görmektir.

Bu geçiş toplumu aşamasında, bence, bizde hem geleneksel, hem modern dediğimiz değer yargıları bir arada yaşıyor. Burada sosyolojik olgu. Yani, bakıyorsunuz düşünceleri son derece modern diyebileceğimiz ailede eşitliğe inanan erkek ve kadın —düşünceleri böyle— ama, kapıdan içeri girildiği zaman, erkek, geleneksel erkek, kadın, geleneksel kadın. Bunlar, yüksek eğitim yapmış da olabilir. Ben gördüm.

Bu mesele, sadece eğitim sorunu değil; alışkanlıklar ve değer yargıları son derece önemlidir. Biz, bunları bilmeliyiz. Ve toplumun değişmesi dediğimiz zaman, bunun da kendi nesnel koşulları ile olabileceğini bilmeliyiz. Yani, toplum bizim değişsin dememizle değişmez, dursun dememizle durmaz. Toplum, kendi nesnel koşulları içinde değişir. Bence, bize düşen şey, onu doğru anlamak ve insanlara mutluluğu için onlara yardım edebiliyorsak, etmek. Toplumun değiştirmek bizim görevimiz değil; o toplumun iç dinamiği ile olacak şeyler. Durşun deseniz de durmaz, değişsin deseniz de değişmez.

Geçen yılın son aylarında Stockholm'de idim. Stockholm'de ilginç bir Türk köyü var. Önemli bir bölümü büyük ölçüde Konya'nın Kulu ilçesinden gitmiş. Onlara Stockholm'ün yerlileri adı veriliyor. Yine entellektüeller de gitmiş orada yaşıyor. Bir de 12 Eylül'den sonra oraya giden politik göçmenler var, çeşitli nedenlerle yurt dışına çıkmış, orada yaşıyor. Şimdi, aslında birbirleriyle fazla ilişkileri yok; ama, ben her grupta temas ettim, her grupta konuşmaları-

mız oldu. Daha doğrusu, benim konuşmalarım bütün gruplarla oldu. Şimdi Kulu'lular, orada büyüyen gençleri, oradaki Türk ya da İsveç kızları ile evlendirmiyorlar; çünkü, onlar daha değişik. Orada birçok Türk kıza var. Bunlar, ölçülerini değiştirmiş, daha serbest hareket eden bir grup bu. Eğer öyle demek gerekirse, gözü açılmış onların. İsveçli ise zaten söz konusu değil. Bu erkeklerle, Kulu'dan gelip kız alıyorlar, Kulu'lu kız alıyorlar ve öyle bir grup insanla da konuştum. Şimdi Kulu'dan kızla evleniyor ve oraya gidiyorlar. Müthiş bir kültür farkı. Çünkü, erkek oldukça İsveç'in ölçüleri içerisinde hareket etmeye alışmış, insanlarla ilişkileri öyle. Kulu'dan gelen kız ise, bir anlamda da onlara benzememek için orada bulunduğunu bilerek, o nedenle evlendiğinin de bilincinde olarak kendisini iyice orada kapatıyor ve bana söylenen bir söz var, çok ilginç; o kız dedi ki: "Ben Türkiye'de kalsaydım, çok daha rahat olurum buradan; burada çok daha büyük baskı altındayım." İsveç'teki Türkler, kendi içindeki koloni kültürünü koruyabilmek için, bir ölçüde baskı yapıyorlar.

Şimdi kültürler arası fark olduğu zaman, ortaya çok ciddi sorunlar çıkıyor. Bu evliliklerin pek çoğu boşanmaya gidecektir. Bir bölümü kızın uyumu ile sürüyor, bir bölümü erkeğin kıza uyumu ile devam ediyor. Yani, kültürler arası fark azalırsa devam ediyor, azalmazsa bu evlilik çöküyor. Bunun için de son derece önemli.

Şimdi burada sözü fazla uzatmak istemiyorum. Evlilik, bizde bir toplumsal kabuldür. Bizde evliliklerin özgür irade ile yapılan oranının yüzde kaç olduğunu sorarsanız; çok düşük derim. Yapılmış araştırmalar da bunu doğrular. Gençler, büyük ölçüde evliliği —taşrayı da dikkate alalım— evdeki silik kişiliğinin ve aile baskısının kendi üzerinde yarattığı basınçtan kurtulmak için istiyor. Çünkü, o evlendiği zaman, bir anahtarı, adresi ve değiştirdiği bir soyadı olacaktır.

Toplumun erkekler için kriterleri ne? Askerlik yapmak, sünnet olmak. Yeterli değil. Evlenmek, yine yeterli değil. Çocuğu olmuş; bu da yeterli değil; erkek çocuğu mutlaka olmalı. Tabii, bütün bunların kökeni ne? Bütün bunların kökeni kırsal ekonomi. Çünkü, kırsal kesimde kol gücüne gerek var, erkeğe ihtiyaç var; erkek çocuk bir kız daha kazandırıyor bir aileye. Ya tarlada işçi, ya evde çalışacak insan; ama, kız gidip başkasına hizmet ediyor. Çocuk doğur-

duğu zaman da erkek çocuğun çocuğu bizim devamı, kız çocuğunun çocuğu başkasının hanesine kayıtlı. Erkek çocuğun önceliği oradan geliyor. Yani, kendiliğinden olmuyor, sözümün başında söylediğim gibi, her şeyin bir sebebi var.

Endüstri toplumuna geçildiği için, bilfiil gençler daha özgür olabilmişler, kendi ekonomilerini kurabilmişler ve kadınlar çalışma hayatına girdiği için, erkek baskısı bir ölçüde azalabilmiş ve kadınlar kendi kimlik sorunlarını ortaya atabilmişler. Bilgi toplumuna geçildiği için de artık yaşlıların daha bilgili, daha tecrübeli olduğu gerçeği yerine, gençlerin bilgiyi hızla dönüştürmeleri, ekonomiye katılmaları ve böylece gençler daha verimli olacağı için de yaşlıların elindeki mal, para ve yetki gençlere doğru transfer olmaya başlayacaktır. Kadın —erkek birbirlerini daha iyi anlayacaklar, gene bu nedenle. Zihinsel ve teknolojik gelişmenin artması nedeniyle hepsinin sosyal, ekonomik ve kültürel nedenleri var ve bunları bilmek zorundadır.

Şimdi gelelim din meselesine, Sayın Hasan Onat gerçekten yerinde bir konu olarak durdu.

Efendim, din sosyal bir kurumdur ve bütün sosyal kurumlar birbirlerini etkileyecektir. Hatta, yalnız tabii İslâmiyet değil, bir Katolik nikahı diye bir deyim var, hâlâ kullanırız. Katoliklerde nikah ölümüne kadardır biliyorsunuz. Sophie Loren İtalya'da boşanamadı da gitti, falanca yerde Corlo Ponti'yle evlendi. Şimdi, din bir mutluluğu etkiliyor.

Şimdi, benim üzerinde durduğum şey şu : Ben din bilimci değilim. Ama benim görebildiğim şey şu : İslâmiyet'in din kurumu, insanlara yaşamı cehennem etmemiştir. Tam tersine İslâmiyet boşanmayı kabul etmiştir. Kadının güvenliğini sağlamış, kadın içinde bir sosyal güvence sağlamıştır.

Bunlar bugünde sosyal hayatın da gerekleri, yani kadının ortada kalması filan; ama, boşanmadan sonra yeniden evlenmeler farklıdır. Burada eşitsizlikler var elbette, ya teoriden, ya uygulamadan gelen. Fakat ben şunu söylemek istiyorum: Zaten bir insanı, kendi insani vasıfları içerisinde değerlendirmeyen hiçbir kurum etkisini sürdüremez. Bu ne olursa olsun; ister evlilik kurumu, ister din olsun; amaç, insandır.

Şimdi, bu anlamda ben diyorum ki, bizim ailelerimizin özelliğini bilmek zorundayız. Bizim ailelerimiz koruyucu ailedir; ama, korurken de baskı yapıyor. bakın, o baskıyı kötü niyetle yapmıyor, korumak için yapıyor.

Bir özelliği daha var- yükümlenici aile dediğimiz, yani çocuğu küçükken kendisi yükümlüyor; çocuk büyürken aileye bağlanıyor. Bunu sağlayabilmek ve sürdürebilmek için de çok yoğun bir duygu bağı gereklidir. Yani, aile içinde duygu bağlarımız çok güçlü; ama, bunun özgürleşmeyi önleyici, özel kişiliği önleyici yanlış bir yanı var. Bunu da biliniz. Korurken, aşırı koruduğunuz insanın özgüvenini kazanması mümkün olmuyor. Onun için bizim insanlarımız sonuna kadar bağımlı insan oluyorlar. Bence, eğer gelecekte bir özdeşim olacaksa, koruyucu aile, koruyuculuğunu yardımcı olma yeteneğine dönüşürecek ve çocuğa kişilik kazandıracaktır. Nefes aldirmek, özgüvenini ona kazandırmak için yardım edecektir. Onun sorumluluğunu kendisi taşıyarak değil, onu bir anlamda korunmaya muhtaç çocuk yerine koyarak değil, kadını korunmaya muhtaç kadın gibi görerek değil; onun kendisini korumasına yardımcı olarak.

Baskının yerini arkadaşça ilişkiler alacak. Erkek, aile içi arkadaş kalacak, yükümlenmeleri azaltmak suretiyle; çünkü, yükümlenmeler artık herkesin kendi kazancının ve geleceğinin güvencede olması için zaten azalacak, yükümlenme azaldığı zaman da bugünkü patolojik duygusal yük, aile içinde akılcı bir biçimde yok olacaktır.

Bence, geleceğin ailesi, biz isteyelim veya istemeyelim; ama, böyle olacaktır. Çünkü, ekonomik ve sosyal yapı bizi oraya götürecektir. Ama, biz her zaman kendi içimizde biraz doğru olmayı, biraz kendi tarihimiz içinde yaşamalıyız. Belki, duygularla birbirimize sevgi, saygılarımızla yaşayacağız. Ben bunun için önemli olduğuna inanıyorum. Çünkü, bence insan bütünüyle sevgi, saygı ve güvenmek demektir. Önemli olan, önce birbirimizi anlamaktır, sonrası kendiliğinden gider.

Teşekkür ederim.

Başkan : Ben de teşekkür ediyorum.

Evet buyurun.

Prof. Dr. Aysel EKŞİ

"İdeal anlamda bir evliliğin oluşabilmesi için kesin koşul gençlerin bu birleşmeye hazır olmaları ve kimliklerini bulmalarıdır"

Prof. Dr. Aysel EKŞİ * : Teşekkür ederim.

Şimdi Erdal Beyin arkasından konuşmak bir şanssızlık, ben hep bu şanssızlığı yaşıyorum ve çok severek de yaşıyorum doğrusu. Şimdi evlilik konusunda çok şey söylendi. Ben bir psikiyatristim ve bu ülkede gençlerin daha sağlıklı olması için hayatını adanmış bir psikiyatristim. Buradan söylemek istediklerim, kendi ve başkalarının deneyimlerinden yararlanarak, ne gibi problemler oluyor bizim ülkemizde? Acaba bunların ışığında bir çare bulunabilir mi? Bu perspektiften bakmaya çalışıyorum.

Ama, önce burada "Evlilik nedir?" dendi. Ben, anladığım anlamdaki evliliği yahut evliliğin ne sağlayacağını şöyle toplamak istiyorum: Bir kere karşın sevilen bir eş ile karşılıklı güven duygusunun paylaşılması, çalışma ve dinlenme alanlarının birlikte düzenlenebilmesi ve en sonunda doğacak çocukların sorumluluğunun birlikte paylaşılmasıdır.

Evlilik için iki insanın yakın ilişkisi son derece önemli. Burada iki insanın somut birleşmelere, kendisini bırakabilmesi demek, iki insanın birlikte oluşması demek. Bunun için özveride bulunmak, ödün verebilmekle oluyor. Yani, artık evlilik; kendi kimliğini bir başkasının kimliğiyle birleştirebilmek demek.

İşte ben bu noktada soruyorum: Gerçekten burada gençlik nedir? ele alalım.

Gençlik, bülüğ ile başlayan; gencin kendi kimliğini bulmasıyla sona eren bir dönemdir. Genç arkadaşlarımız kimliğini gerçekçi bir biçimde tanıdığı zaman, yaşı ne olursa olsun, gençlik döneminin sonuna gelmiş demektir.

Öyleyse böyle bir ideal eşleşmenin normalde olabilmesi, kimlik bocalamaları geçiren gençler için genellikle çok zor oluyor. Çünkü, gençlik döneminde de genç, kendi kendini araştırmaktadır. Genç, kendi bocalamalarını geçirirken, kendi kimliğini bulamamışken, bir başkasının kimliğiyle birleşmesi son derece sakıncalı olacaktır.

Ben, burada Sayın Erdal Atabek'in bir psikiyatrist olarak verdiği örneğe bakmak istiyorum. Erdal bey de biraz evvel gençler, aileler anlamıyor, anlamıyorlar; acaba evlense mi evlenese mi diye bir soru söz konusu etti. Ben

* A. Ün. Ed. Fak. Psk. Böl. Öğr. Üyesi.

diyorum ki gençler gerçekçi biçimde kimliklerini bulabilmişlerse, ben bu evliliğin sağlıklı olacağına inanıyorum, aileler anlaşmış veya anlaşmamış da olsalar. Demek istiyorum ki, gençlik açısından, gerçekten gençlerin kimliklerini bulabilmek son derece önemli, üstelik gençlik dönemi gene cinsel çelişkilerin yoğun biçimde yaşandığı bir dönem.

Öyleyse ben diyorum ki, ideal anlamda bir evliliğin oluşabilmesi için, kesin koşul, bu birleşmeye hazır olmaları, gençlerin kimliklerini bulmasıdır. Ruhsal ve ekonomik bağımsızlıklarını kazanmadan, kimliklerinden emin olmadan yapılan erken evlilikler yürümeyecektir. Yine, 30 yaşına da gelmiş olsa bir kişi, eğer kişiliğini bulamamışsa, ben yine ona erken evlilik diyorum.

Ama, biz kimliğini bulma dediğimiz zaman ister istemez gençlik döneminin içinde alırsız, bazıları kimliklerini geç yaşlarda bulmuş olsa da.

Şimdi, genel bir kuraldan söz etmek istiyorum. Başlangıçta gençler ne kadar gençse, evliliği başarılı ve dengeli sürdürme olasılığı genel kural olarak o kadar fazladır. Bizim psikiyatristler tarafından erken evliliklerin yarından fazlası beş yıl içinde sonlanmış. Ama, kişiliklerini çok iyi bulmuşlarsa, sorunlar daha az olmuştur. Ve elbette ki, genç evliliklerde toplum, çocuk olması için baskı yapar ve bir süre sonra çocuk olur.

Ben bir doktor olarak olaya şöyle bakmak da istiyorum: 20 yaşından küçük anneden doğan bebeklerin doğumu, çocuğun tüm yaşamı, bakımı açısından sakinler getirebiliyor; anne açısından da bebek açısından da. Ben çocuk sağlığı açısından konuşuyorum.

O nedenle kısaca şunu söylemek istiyorum: 20 yaşından küçük bir annenin doğurduğu bebeklerde ölüm oranı daha yüksek, doğum tartısı daha düşük; ama, en önemli özellik de anneler çocuğa bakmanın sorumluluğunu henüz üstlenemedikleri, çocuğun zekasını uyaramadıkları için, çocukların zeka düzeyleri maalesef geri kalmak durumunda, çocuklar çok daha büyük hastalıklar içine giriyorlar.

Ben birtakım araştırmalardan sonuç vermek istiyorum: Brezilya, Nijerya, Endonezya, Kenya, Guatemala'da yapılmış, sağlam bir araştırma. Erken hamilelikleri bebek ve annenin tüm yaşamını olumsuz etkileyebilmektedir. Bu araş-

tırmalara göre, erken yaşta çocuk sahibi olan bu anneler, genellikle az eğitilmiş oluyor, henüz kişilikleri gelişmemiş ve toplumdan çok etkileniyorlar.

Şimdi, daha çok neyin olabileceğini düşündüğüm için söylemek istiyorum. Gerçekten gelişmiş ülkelerde, özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'de bebek doğumları çok erken yaştaki annelerde oluyordu. Özellikle Amerika 1950-1970 yılları arasında genç annelerle-çocuğunu doğuran, evlilik içi veya evlilik dışı annelerle- hayli yoğun problemler yaşadı. Ancak, burada size şaşırtıcı gelecek birşey söyleyeceğim; bu oranlar 1957-1970 yıllarda büyük yükselme gösterdikten sonra, bugün bebek doğumları, küçük annelerin evlilik dışı doğumu 1990 yılında 1900 yılını geçti. Yani 90 yılda yine aynı oranlara ulaşılmış durumda.

Bunların nedenleri çok çeşitli, birazdan değinmeye çalışacağım. Ama, erken doğum yapan genç kızların çok problemlerle gençler olduklarını biliyoruz. Ama, bunlar genellikle demin dediğim gibi, iletişim yapmamış işçi sınıfından geliyor. Anne-baba ilişkisi son derece bozuk, sorunun mahiyetinde ruh hastalığı var. Aileler güven verici olmaktan çok uzak. Bu olumsuz nedenle, evlilik dışı veya evlilik içi doğan bebeklerde, şunu önce söyleyeyim isterseniz, toplumun beklentileri var.

Ülkemizde gözden kaçan bir nokta var. Toplumumuzun dejenere olması var. Kızlarımızın evlilik dışı bebek sahibi olmasından çok büyük bir korku var.

Şöyle bir topluca baktığımız zaman şunu görüyorum: Gerçekten insanların çocuk yetiştirme biçimleri tam olarak geçmiş asırlardan itibaren hep değişmiş. Gelişmiş ülkelerde, daha önceki yıllarda zaman zaman çok serbest çocuk yetiştirme fikirleri denenmiş. Sonra anneler babalar kendi çektiklerini, kendi sıkıntılarını çocuklarına telafi etmişler. Kendileri çok hassas oldukları şeylerde, çocuklarına karşı çok daha serbest olmuşlar. Çok güzel bir araştırma var, İngiltere'de yapılmış. Bütün, bugüne kadar yazılan kitapları, romanları alıp inceliyorlar ve görüyorlar ki, gerçekten bu konularda anneler, babalar çocuklarına karşı çok daha serbest.

1960'lı yıllarda biliyorsunuz, büyük toplumsal gelişmeler nedeniyle çocuk yetiştirme biçimleri çok serbest hale getirildi. O zaman bu konudaki kitaplar

milyonlar sattı. Bu dönemdeki kitaplarda çocukların çok daha serbest ve güven içinde yetiştirilmeleri isteniyordu.

Ancak 1968'de öğrenci olayları oldu biliyorsunuz. Anneler ve babalar büyük bir şaşkınlığın içine düştüler. Niye oldu ve bu çocuklarımız niye böyle davrandılar? Bu kadar özgürlükler varken? Bunun çeşitli nedenleri var. 1968'li kuşaklarda bir başkaldırma eğilimi oldu. Çeşitli nedenler ileriye sürülebilir. Ama, bundan sonraki yıllarda sanıyorum gelişmiş ülkeler şimdi ayaklarını çok daha sağlam atmakta. Mutlaka akıllı çok daha sağduyulu biçimde çocuğa dengeli öğreterek çok daha disiplinli olmalı; ama, gençlerin cinsel yaşantısı konusunda, daha önceki yıllarda çok gençlerinde buna aşağı yukarı biraz da teşvik edilme şeklinde bir takım gerçekler ortaya çıktı.

Buna göre şimdi toplumda veya gelişmiş toplumlarda gençlerin cinsel yaşantısı gerçekten kendilerinin özgür iradelerine bırakılmış durumda. Ama, gelişmiş ülkelerde her önüne gelenle cinsel ilişkide bulunmak, sokaklarda kızların neredeyse birlikte olduğu, bütün kızların evlilik öncesi cinsel ilişkide bulunduğu gibi düşüncelerin son derece abartılı olduğu bugün açıkça ortadadır. Şimdi elimde benim 1988 yılına ait —tüm dünyadaki araştırmalardan yararlanarak okuyorum— Birleşmiş Milletler'in bütün dünyada yaptırılmış olan Sudan'dan Sovyetler Birliği'ne kadar —bir tek Türkiye yok maalesef— çok güzel bir çalışma var. Onları incelediğim zaman görüyorum ki, aslında gençler arasında hep olduğu gibi, serbest cinsel ilişkiler gelişmiş ülkelerde pek yok. Biz bunlardan çok korkuyoruz. Biz bunları gereğinden fazla abartıyoruz. Ben şu örneği vereceğim: Şimdi, şu bardağın bir kısmı dolu, bir kısmı boş, hatta daha az içmiş olsaydım, beşte birini içmiş olsaydım, işte toplumların yaklaşık beşte biri bu toplumların problemlili, bunların içinde geri zekalılar türer, bunların içine ruh hastaları girer çok problemlili insanlar türer ve toplumların yaklaşık beşte biri bunun içine girer.

Şimdi, bugün bakılıyor ki, 1968'li yıllarda hatta, günümüze kadar intihar eden, evlilik dışı bebekler doğuran kızlar hep bu yüzde 20'nin içine girer, hep problemlili şu veya bu şekilde olan gençlerdir.

Bizim toplumumuzda gerçekten, gençlerin yüzde 80'i sağlıklıdır; ama, her toplumda evlilik dışı kuralları olan, toplumun kurallarına uyan, zaten şu veya bu şekilde problem çıkaracak sonuçlar vardır.

Öyleyse bizim toplumumuza girenler, serbest toplumlardan, serbest ailelerden gelen kendilerini şu veya bu şekilde zaten cinsellik konusunda önemli sorunlarla karşılaşabiliyor. Gerçek tablonun çok abartılı bir biçimde olduğunu düşünüyorum. Ama, bizim ülkemizde bunun gereğinden çok abartıldığını düşünüyorum; ama, sistemin içinde gerçekten gelişmiş ülkelerde gençlerin en önem verdiği konunun, kendilerini, hatta toplumunda onların denetleme olduğunu düşünüyorum. Gelişmiş ülkelerde bugün, genç erkekler kızlarla arkadaş oluyorlar; ama, gençlerin en büyük oranı bir kızla arkadaşlık kuruyor ve bu arkadaşlığı devam ettiriyor; gene gelişmiş ülkelerde kızlar her zamanki ilişkileri bekliyorlar ve uzun süre de erkekle arkadaşlığı tercih ediyorlar ve ona sadık kalmayı yeğliyorlar.

Gene bu çeşitli nedenlerle dedim, bu nedenlerden bir tanesi de, cinsellik eğitimi; eğer konu açılırsa ben cinsellik eğitiminin son derece önemli olduğunu söylemek istiyorum. Cinsellik eğitimi, sadece cinsel bilgi vermek değil, cinsel bilgileri herkes biliyor. Cinsel eğitimin artık gereğini yapmak gerekir. Bu cinsellik eğitiminin gereği de, ülke gençlerini gerçekten cinsel konularda korunur hale getirmek. Erkeğin kıza karşı sorumlulukları, kızın erkeğe karşı sorumlulukları derinliğine ele alınan cinsel eğitimle verilmelidir. Bugün tabii buna bir eş konusu da dahildir. Bizim korktuğumuz, evlilik öncesi cinsel ilişkilerin, erken çocuk doğumlarının gereğinden çok abartıldığını düşünüyorum ve bunun gerçek olmadığını, bu yüzden arz ederim. Şimdi, ben şuraya kadar önce evlilik nedir dedim, sonra evliliğin gerçek anlamda insanların kişiliklerini bulmalarıyla çok daha sağlıklı olacağını söyledim ve oradan genç evlenmelerin, genç bebek doğumlarının anne ve bebek açısından sakıncalı olduğunu söyledim. Buradan da bebek oranlarının ve evlilik dışı yaşantının biraz fazla abartıldığını anlattım.

Şimdi, efendim konuyu ben yine evliliğe getirmek istiyorum. Evlilik neden erken yaşta olur? Bununla ilgili bazı şeyler burada söylendi. Erken evlenmenin nedenlerini burada da şöyle bir toparlarsak; sosyal, kültürel, ekonomik ve cinsel bir takım nedenlerden olduğunu düşünüyorum ve çok çeşitli nedenler var. Elbette cinsel alanda başka seçeneği olmayan ülkelerde, erken evlenmenin tek seçenek olarak gençlerin önüne konulduğunu, erken doğum, erken bebeğin bu ülkelerde çok daha fazla olduğunu görüyoruz.

Şimdi, Asya ve Afrika'nın gelişmemiş bölgelerinde erken evlilik ve erken çocuk yapabilme çok yaygın. Dünya'da en düşük yaşta anne olan, en küçük yaşta ortalama evlenme yaşı Bangladeş'de, Suriye'de 19 yaş, Malezya'da 17 yaş, Endonezya'da 16 yaş, Pakistan'da 15 yaş 3 ay. Gelişmiş ülkelerden biraz rakam vereceğim; Amerika Birleşik Devletler'inde 22 yaş Japonya'da 25, Çin'de 22, İngiltere'de 22, Türkiye'de 1973'de evlilik yaşı ortalaması 17.7, 1978'de ise 17.8, 1988'de ise 18 yaş.

Ancak, yapılan çalışmalar, ülkemizde genel bir acı gerçeği ortaya çıkarıyor. Doğu ile Batı, kırsal kesimle kentsel kesim arasında, eğitim görenle eğitim görmeyen arasında çok büyük fark var, bilindiği gibi. Tabii bu araya poligamiyi koymuyorum; poligami gene istatistiklere bakıldığında ülkemizin genelinde yüzde 1.3 —yani çok eşli evlilik— ama bunun tabii en çok yüzde 3.3 oranında, okuma-yazma bilmeyenlerde yoğunluk kazandığını görüyoruz.

Şimdi cinsel alanda gençlerin karşısına ne gibi seçenekler çıkar ki erken yaşta evlilik bu toplumlarda tercih edilir hale gelsin?

Şöyle ana çizgileriyle bakarsak: Evlilik karşısında cinsel yaşamında üç büyük olasılık çıkar gencin karşısına.

Birincisi, cinsel perhiz, yani hiçbir cinsel davranışta bulunmamak demek. Ülkemizde bu kızlar için söz konusu ve bunun ilerdeki problemleri, ben psikiyatrist olarak söylüyorum: Ülkemizde değişik kitleler kızlık zarının kadın doktorlar tarafından dikilmesi ve sonra psikolojik tedavi için bizlere gönderilmesi gibi, cinsel hayattan hiç bir şekilde zevk alamaması gibi, cinsel korkuları gibi, utanmalar vesaire gibi, evlilikle ilgili çok yoğun problemlerimizi maalesef psikiyatristler olarak ülkemizde görüyoruz. Ülkemizin kızları, daha evlenmeden evvel uzun yıllar cinsel konularda çok büyük perhize giriyorlar; ama, genellikle ilerki yaşlarda bunun bedelini evlilik ilişkileri içinde çok yoğun bir şekilde ödüyor.

İkinci olasılık, cinsel perhiz, erkekler için söz konusu olmuyor. Ülkemizin erkekleri ya genelevde, ya-yine özür diliyorum, gene bir psikiyatrist olarak söyleyeceğim- masturbasyon veya hayvanla ilişkiyle zaten cinsel perhizi tam anlamıyla yapmaları mümkün olmuyor.

Eğer ikinci bir olasılık karşısında -bu evlilik öncesi cinsel yaşam- eğer bir kızla erkeğin arasında çok büyük farklılıklar var. Büyük farklar bunun bir yıl evvel bütün ülkeler için geçerliliği yani kızların cinsel yaşantısı, erkeklerin cinsel yaşantısından çok farklıydı. Şimdi, değişen şey gelişmiş ülkelerde bu farkın yavaş yavaş kapanması oldu. Hiç bir zaman tam anlamıyla kızların cinsel yaşamı, erkeklerin cinsel yaşamı kadar özgür değil. Avrupa'da da genelde çok küçük bir oranı her önüne gelenle arkadaşlık yapıyor, ama, büyük oranı uzun süreli arkadaşlık yaptıkları halde cinsel ilişkiye girme konusunda hâlâ bir takım iç baskılara uyuyorlar.

Bizdeki kadar olmasa da erkeğin ve kızın cinsel yaşantısı arasında en büyük farkın olduğu ülkelerden birisi Afrika'da Nijerya. Bunun dışında bizim ülkemizde kızın ve erkeğin, gerçekten de evlilik öncesi cinsel yaşamlarının çok farklı olduğunu, bunun da genç erkekler içinde çok ciddi sorunlar yarattığını, bu nedenle-bir psikiyatrist olarak söylüyorum- gençlerimiz gerçeğe uygun bir biçimde karşı cinsi tanımak olanağına kavuşmadıkları için bir araya geldikleri zaman elleri, ayakları titriyor, konuşacak konu bulamıyorlar. Çok ciddi sorunları, güvensizlik sorunları, cinsel dürtüleriyle başa çıkamama, vesaire; zaten bütün hayatımızı, bu sorunların çözümü için sürdürüyoruz. Öyle ise, gencin karşısına üç olasılık çıkıyor; ya bir cinsel perhiz, ya evlilik öncesi cinsel ilişki ya da erken yaşta evlilik. Erken yaşta evlilik, maalesef -ben bir tub insanı olarak söylüyorum- çok daha ciddi sorunlara yol açabiliyor.

O nedenle gene diyorum ki, kendi deneyimlerime, daha doğrusu inceleme sonuçlarına -bir uzman olarak- deneyimlerime dayanarak, keşke gençlerimizi birbirinden hiç kaçırmamak, onları birbirine itmesek, cinsel ilişkiye hiç zorlanmasak; ama birbirlerini gerçekten tanıma olanağını onlara vermeye çalışsak diyorum.

Ben bir küçük noktaya daha dokunmak istiyorum. Evlilikte eş seçimi konusunda burada, gerek Hasan Onat'ın söyledikleri ve gerek Erdal Bey'in söyledikleri çok hoşuma gitti. Özellikle bir bilim adamı olarak Hasan beyin söyledikleri, yani evlilikte özgür eş seçim konusu, gerçekten benim de altına imzamı atacağım güzellikte idi.

Şimdi eğitim düzeyi yükseldikçe, insanlar geliştikçe, bunun yanında elbette hızlı şehirleşme, sanayileşme vesair gibi nedenleri de katmak lazım, evlenmede eş seçimi, insanların özgür iradesine doğru yöneliyor.

Artık dünyada eş seçiminde büyük değişiklikler olmakta, insanlar kendi yaşamlarını yükleme, yönetme sorumluluğunu kendileri üstlenme, durumundalar. Ben bunun -en genel anlamda düşünülürse- kendini bulan bir insanın, özgür bir insanın, kendi kendini denetleyebileceğini, gerek cinsel yaşamını, gerek tüm yaşamını kendi denetimi altında olan bir insanın da artık dinden, geleneklerden veyahut da komşunun ayıp kavramından etkilenmeden kendi özgür düşüncesiyle yönetebileceğine inanıyorum.

Gene Hasan Onat'ın sözü çok hoşuma gitti, gerçekten altına imzama basacağım şey; insanı kendi aklı, kendi düşünceleri yönetmeli, son derece güzel bir şey.

Efendim, sözlerimin sonunda ben, bir de Japonya'dan örnek vermek istiyorum. Çünkü Japonya'ya geldiği zaman genelinde yanlış bir inanış var. Tüm toplumların değiştii, Batılılaştı, dejenere olduğu; ama, Japonya gibi toplumların tüm geleneklerini koruyarak sanayileştii düşünülüyor. Bu bir aldatmaca. Japon kültürü, nerede geleneklerini değiştirmeli, nerede değiştirmemeli? Bunu çok iyi saptamakta ve bugün için Japon toplumuyla herkes ilgili; çünkü, benim çok ilgimi çekiyor Japon toplumu; çünkü, bize hep örnek veriliyor. Bakın Japon toplumu, bütün geleneklerine bağlı, geleneklerini aynen sürdürüyor.

Ben size diyorum ki, geleneklerin hepsi korunmaya değer değildir. Bazı geleneklerimizi eğer koşullara uyması gerekiyorsa, değiştirebiliriz. Bu konuda, bizim aklımız, bana kalırsa bize en uygun yolu göstericidir.

Bir küçük örnekle sözlerimi bağlayacağım. Japon toplumunda da artık sanayileşmenin ve o büyük oranda değişmenin sonucunda örf ve adetlere bağlılık aynen korunmuyor. Japonya'da eski yıllarda görücü usulü ile evlenmek çok önemliydi. Artık gençler görücü usulüyle evlenmiyorlar ve evleninceye kadar bakire kalma kavramı giderek önemini kaybediyor. Japon gençleri, Amerikan yaşıtlarının 1.5-2 yıl kadar gerisinde ve en son istatistiğe göre gene 30 yaşında çalışan bekar japon kızlarının dörtte birinin cinsel deneyimi var.

Ben, bekaret önemlidir, önemsizdir demek istemiyorum; ama şunu vurgulamak istiyorum: Gençlerimiz, kendi kişiliklerini buldukları zaman, evlenmeye hazır olsalar, biz onları o zaman cesaretlendirsek; çünkü, doğacak bebeğin de sorumluluklarını da dikkate almak zorundayız; ama, bunun yapılabilmesi için de bence, gençlerimizin çok küçük yaştan itibaren özgür yetiştirilmeleri

ve kendi kendilerini denetleme yeteneklerinin kendilerine verilmeleri çok önemlidir.

Teşekkür ederim.

Başkan : Ben de teşekkür ediyorum.

Şimdi son bölümüne geçmeden önce bir şey söylemek istiyorum. Ben, izin verirsiniz veya tartışmacılar kabul ederse bir ayırım yapmak istiyorum. Cinsler arası ilişki ile cinsel ilişkiyi birbirine karıştırmayalım. Belki bizim burada sözünü ettiğimiz şey daha çok bedensel alışverişten söz eden cinsellik. Halbuki biz diyoruz ki, her şey cinsellik değil. Bana göre her şey, cinsler arasındaki, yani kadın ile erkek arasındaki ilişkidir. Bunun adına evlilik diyebilirsiniz, arkadaşlık diyebilirsiniz. Ne dersek diyelim; ama, bu cinsler arasında, yani kadın ile erkek arasındaki bir ilişkidir, bir alışveriştir. Bunun bedensel yanı vardır, duygusal yanı vardır, düşünsel yanı vardır; bunlar birbirinden farklı şeyler değildir.

Tabi ki ben şuna katılmıyorum. Cinsler arasındaki ilişki, yalnızca bedensel alana aktarılırsa veya doğrunun orasıymış gibi görünürse, bu, zaten istediğimiz sonucu verecek bir durum değil, yani Erdal Bey'in belirttiği mutluluğa ulaşmak için seçilen bir yol olmaktan da zaten bence uzaktır.

Buna bir iki kelime eklemek istiyorum. Benim çok dikkatimi çeken bir söz var. Gençlerden söz ediyoruz burada. Diyor ki bir sosyal araştırmacı, "Gençlik, insan toplumunun bir laboratuvarıdır". Bir de şunu söylüyor veya ben buradan şunu anlıyorum: Genç insan, toplumun ileriki yaşlarda bazı şeyleri yaşayabilmesi için erişkin bir dönemdir. Birtakım araştırmaların yapıldığı bir yerdir. Genç insan ataktır, coşkuludur. Bu nedenle de genç insanın yaptığı araştırmalarda, çalışmalarında, denemelerinde öyle zannediyorum ki, toplum olarak hem onları erişkin toplumların laboratuvarı olarak kabul edip, ondan sonra da onları olumsuz yönde etkilemek veyahut olumsuz eleştiriler sunmak yanlış olur.

Bizim yaptığımız çalışmalarda, gençlik döneminin, öyle zannedildiği gibi problemlili bir dönem olmadığı artık -bana öyle geliyor, birçok araştırmalarda da çıkıyor- kesinkes olarak ortaya çıkmıştır. Biz, gençliği sorunlu bir toplum olarak zannediyoruz, aslında öyle bir şey yok. Araştırmaların hiç birisi bunu göstermiyor. Yüzde 80'in üzerinde gayet sağlıklı, -psikolojik açıdan söz ediyoruz-, genç insanlar vardır.

Bizim yaptığımız çalışma vardı; 21 yaşına kadar, çalışan gençlik; kentte çalışan ve öğrenci gençlik üzerinedir.

Çok ilginç bir şey; evli olanların oranı -bu 2500 kişinin, 3000 kişinin üzerinde yapılmış olan bir çalışma- yüzde 2.3, evli olanların, çalışan gençlik ortalaması. Yaş ortalaması belki kırsal kesimlerden dolayı biraz aşağıya doğru iniyor; ama, kentte yaşayan insanlar artık bunu böyle düşünüyorlar ve 21 yaşından yukarıda evlenmenin doğru olduğuna inanan grubun ortalaması, aşağı yukarı yüzde 82'dir. Bu, gençlerin düşünceleridir.

İşte, böyle sağlıklı, böyle iyi, olumlu bir gençlikle karşı karşıya olduğumuzu bilelim. Erdal Bey'in söylediği bir şeyi de ihmal etmemek istiyorum. Bizim yapacağımız iş, onlara yol gösterip yön vermek değil, yaşadıkları duyguların daha bir biçimlenmesine, daha ne anlama geldiğini netleştirip, anlayıp, onlara yardımcı olmak yönünde olmalıdır diye düşünüyorum.

Şimdi ben katılımcılara da zaman ayırmak istiyorum. Tartışmacılardan bir şey söylemelerini rica ediyorum. Çünkü, hepimiz de biliyoruz ki, bu konuda söylenecek o kadar çok şey var ki, burada bir kişi üç gün veya çok yoğun bir çalışma yapabilir. Onun için, tartışmacılar, öyle zannediyorumki, sizlerin de katkısını düşünerek, kısaca söylemek istedikleri bir şey varsa söz alabilirler, yoksa muhakkak söz almak da şart değil.

Buyurun efendim.

Dr. Tekin ÖZERTEM : Teşekkürler Sayın Başkan.

Değişim, insanın yaşamında ve toplumda kaçınılmaz bir süreç. Şimdi yeni araçlar verdiğimiz, yeni imkânlar tanıdığımız insanların eski tarzda yaşamalarını beklemek ve ummak, büyük bir hatadır. Yani, siz bir çiftçiye, karasabanı elinden alacaksınız, bir traktör vereceksiniz. Kırsal kesimde oturanlarda, -gittim gördüm- evlerde, otomatik çamaşır makinelerini sunacaksınız, o buzdolaplarını sunacaksınız, sonra onlardan eski yaşam tarzlarını bekleyeceksiniz; mümkün değil, değişeceklerdir. Araç ve gereçle sağlanan yeni imkânlar, yeni teknoloji, yeni yaşam biçimi; yani, kültürler oluşacak.

Kültürün tanımı, yaşayış biçimidir. Bütün kültürü oluşturan şey, insanların, toplumların yaşayış tarzıdır. Bu bakımdan tabii ki kültürler değişecek ve yenileşecektir.

Ben şunun için söz aldım; Amerika Birleşik Devletleri'nde aile üzerine son 15 yıldır yapılan bir çalışma var. Geleceğin ailesi nasıl olacak?

Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bu çalışmada araştırmacıların temel inancı, temel hareket noktaları, 2000'li yıllarda insanların artık işyerlerine giderek çalışmayacakları, oturdukları mekanlarda, evlerde kompüterle, bilgisayarlar aracılığıyla iş görecekları şeklindedir. Şimdi diyorlar ki, ana konu da şu: Şimdiki aile tipi içinde karı-koca, birlikte çalışsınlar veya çalışmasınlar, işyerindeki hayatlarını birbirlerinin ağzından öğreniyorlar. Her eş, kocasının işinde çok başarılı olduğunu, çok önemli işler yaptığını, zaman zaman da hakkının yendiğini düşünüyor başarısızlıkları halinde. Beyefendi de çalışan eşi için aynı düşünceler içinde. "Hiç kimse eşini tahayyül etmiyor, bir üst amirinin karşısında, yaptığı eksik bir çalışma karşısında ondan olumsuz laflar duyarken tahayyül etmiyor, görmek istemiyor, aklından böyle şeyler geçirmiyor; ama, kompüterle evde çalışma başladığı zaman işin rengi değişecek "diyor uzmanlar, "Çünkü, çiftler birbirlerinin işlerine ne kadar bağlı olduklarını birbirlerinin ne kadar bilgili olduklarını, iş alanında yetkin olduklarını görecekları ve evliliğin temel olgularından bir tanesi olan eşlerin birbirlerini benimsemeleri ve birbirlerini yüceltmeleri olgusu tamamen gerçeğe dönüşeceği için yaman bir problem ortaya çıkacak" diyorlar ve bunda da en önemli faktör, etkilenecek faktör olarak da çocukları görüyorlar; "Çünkü çocuk, babasının herkesin babasını döveceğine inanan çocuk, annesini mitleştiren, babasını mitleştiren çocuk onların çalışma ortamındaki lıkayt durumlarını veyahut da başarılı durumlarını görerek, o günlük yapılanmanın dışında bir yapılanma içine girecek" diyorlar ve bu biçimde çalışmalarını sürdürüyorlar.

Ben sözlerimi şöyle bitirmek istiyorum: Çok sevinçliyim. Ne güzel ki, bir Aile Araştırma Kurumu kurulmuş. Ne güzel, geçmiş yıllarla kıyaslanmayacak oranda, burada oturduk, hep birlikte bizi dinleyecek böyle güzide, seçkin bir dinleyici karşısında böyle şeyleri konuşma imkanını bulabildik. İnşallah, ben kendi adıma çok öğrendim. Buradaki öğrendiklerimle, geleceğin daha güzel olacağına inanıyorum.

Çok teşekkür ediyorum efendim.

Özden ÇAKMAK : (Dinleyici) Ben, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı öğrencisi Özden Çakmak.

Sayın doçent doktorlara, profesör doktorlara söylemek istediğim birkaç çift söz var. Burada bize gençlerin, eşlerini gerçekten özgürce seçebileceklerini söylüyorlar, söylediler. İşte araştırmalar bunu göstermiş. Önümüze bir çok araştırma sundular. Ama ben soruyorum: İlahiyat Fakültesinde okuyan herhangi bir genç kız, evleneceği eşi seçerken cinsel ilişkiye girdi mi? Gerçekten tanıyabiliyor mu? Sadece tanımak, okul kafelerinde oturup konuşmakla olabilir mi?

Ve önümüze problemlı gençleri sundular. İşte evlilik öncesi çocuk doğumları olmuş; ama, neden bunları önlemek için aydınlatmadılar bizleri. Neden? Bir sürü korunma yöntemleri var ve biz bunları bilmiyoruz. Herkes Kemal Çakmaklı gibi 12 ciltlik bir kitap mı okuyacak?

Başkan : Soru sormak gayet kolaydır; ama, cevabını bulmak bazen zordur. Bazen kolay şeylerin nedenlerini bulmak zordur. Onun için, Özden arkadaşımıza veyahut genç kızımızın bu yaklaşımına saygı duyuyorum. Ama ne güzel ki, bir çok şeyi artık orta yerde sorabiliyoruz. Bir genç, bakın, burada çıkıp "Bize neden doğum kontrol yollarını öğretmiyorsunuz?" diye soruyor. Bu, bana göre, Türkiye'de önemli bir adımdır. "Neden öğretmiyoruz?" un ben cevabını bilmiyorum. Eğer bilen varsa tartışmacılardan...

Dr. Erdal ATABEK : Şimdi, sayın soru sahibi, sanıyorum paneli ya tam izleyemedi, ya tam değerlendiremedi. Ben değerlendirmesinin eksik ve yanlış olduğu düşüncesindeyim. Arkadaşlarımız ve kızımız yanlış anlamasınlar. Burada hiç kimse, bugün Türkiye'de gençlerin eşlerini özgürce seçer durumda olduğunu ifade etmedi. Eğer bunu böyle anladınız ise, yanlış anladığınızı söylemek zorundayım. Ben, kendi söylediğimi de biliyorum, arkadaşlarımızın da. Olması gerekenin, eşlerin birbirini tanıyarak ve başkasının baskısı olmadan seçmek olduğu hususu ifade edildi. Bunun böyle olması gerektiği ifade edildi, olduğu ifade edilmedi. Artı, gençlerin evlilikle ilgili, önce ve sonrası için eğitim yapmaları ve toplumun bu eğitimi destekleyerek kolaylaştırması söylendi. Burada oturanların görevi, gebelikten korunma yöntemlerini anlatmak değildir bence. Ben kendimi böyle bir görevle yükümlü de saymıyorum.

Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Kemal ÇAKMAKLI : Efendim, burada çareler konusu, ikinci bir bölüm olarak, zannediyorum ki gündeme gelecek diye ben bekliyorum. Arkadaşımızın sorduğu sualler "Çareler" bölümünde geçecek. Yani, şimdiye kadar temel konular üzerinde durduk, bir de "Çareler" bölümü, "Bugün neler yapabiliriz?"; ikinci konuda ele alınırsa uygun olacaktır. "Çareler" bölümünde benim aldığım bazı notlar var.

Doç. Dr. Hasan ONAT : Efendim, şunu ifade etmek istiyorum: Amaç insansa, insanın mutluluğu ise, bunlar tarihî akışa paralel olarak eskisini yenilemek zorundadır. Bu sosyal akışa ayak uyduramayan kurumlar, insan doğasıyla durumunu yitirir ve yok olmaya mahkûmdur. Erdal beyin bu noktada dikkatini çektiği hususu, bunu ifade etmek istedim. Aile kurumu, insanın mutluluğu içindir, amaç değil araçtır. Bütün sosyal kurumlar insanın mutluluğu içindir. Amaç, insanın kendi kişiliğini gerçekleştirmesi, insanlığını gerçekleştirmesidir ve enformasyona da çok ihtiyacımız var, bilgiye çok ihtiyacımız var.

Teşekkür ederim.

Başkan : Buyurun.

Dr. Erdal ATABEK— Değerli arkadaşlar, evlilikte temel konu, bizim toplumsal olarak çok iyi algılayabildiğimiz temel konu, insanların birini bir başkasına taşıtmak için evlenmemesi gerektiğidir. Biz, ya birisini korunmaya muhtaç görerek, onu taşıyarak ya kendimizi korunmaya muhtaç bir duruma getirerek, başkasına taşıtarak bir evliliği sürdürdüğümüzü sanıyoruz. Benim, toplum içindeki evliliklerde gördüğüm temel yaklaşım budur. Oysa evlilik, gerçekte birbirini anlayarak ve hayatı birlikte yorumlamayı öğrenerek mutluluğa götürecek bir adımdır. Bir birlikteliktir ve bir kurumdur. Bunu kendi aranızda sosyal yardım kurumuna çevirip, "Ben sensiz yapamam" ya da "O ben-siz yapamaz" düşüncesiyle, meseleyi mülkiyet ilişkisine döndürdüğümüz zaman, aslında mutsuzluğun temelleri de atılmış olur.

Tekrar ediyorum. Evlilik, yan yana, el ele, birlikte yürüyebilmektir; sadece bu.

Teşekkür ederim.

Başkan : Ben de teşekkür ederim.

Dr. Erdal ATABEK : Bir dakika, bir dakika. Sayın başkan izin verirse, nedenini söyleyeyim.

Arkadaşlar, sözlü sorular çok defa karşılıklı konuşmalara, soru sahibinin sorusunu yeni baştan düzenlemesine ve değişikliklere yol açmaktadır. Mümkünse sorular yazılı sorulsun. Benim kendi toplantılarımda kuralım budur; daima yazılı soru isterim ve ona yanıt veririm. Mümkünse bunu Sayın Başkan'a iletirim, değilse mesele yok.

Başkan : Yazmak isteyen yazsın, arkadaşımız topluyor; sormak isteyen de sorsun.

Başkan : Buyurun, isterseniz buraya gelin.

Bir İzleyici : Böyle bir açikoturumun düzenlenmesine teşekkür ediyorum; çünkü, böyle bir açikoturum mutlaka gerekli,sadece bu konularda değil, gençlerin birçok sorunları var. Yalnız, tabii ki, Profesör Doktor Sayın Aysel Ekşi'nin dediği gibi, "Gençlik, sorunlu bir gençlik" değil. Gençlik, problemlerini bilen, sorunlarını bilen bir gençlik var karşınızda ve bunu da bilerek, okuyarak, sizleri dinleyerek, açikoturumlara katılarak, söz hakkı alarak bunları tamamlamak istiyor.

Ben Sayın Dr. Erdal Atabek'in sözcükleriyle tamamlamak istiyorum :

"Evlilik, paylaşmak, üretmek ve yaratmaktır." Gençliği böyle koyu tonda değil, normal hale getirilsin tanımlıyor. Gençliğe yönelik evliliği de, bu üretkenlik, yaratıcılık ve paylaşımcılık beraberliğidir, yani bunun belli kıstasları, kuralları konulamaz. Gençlik nasıl özgür olmak istiyorsa, evliliği de bu özgürlük niteliğinde olmalıdır.

Sonra, Sayın Dr. Erdal Atabek konuşması sırasında bir soru sordu Neden sevgiyi unutmmuşuz?.. Biz, gençler sevgiyi unutmadık. Sevgiyi belki yarınlara bırakıyoruz; çünkü, şimdi, yarınlara bırakmıyoruz bunu yazıyoruz ama, şimdi bir gelecek kaygısı içindeyiz. Biz, üniversite gençliği olarak ortaya, üniversite okullarını bitirince ortaya şöyle bir sorun çıkıyor, yarın hayatımız nasıl olacak,

toplum hayatı nasıl olacak? Ben lise mezunuyum, henüz üniversiteye adım atamadım. Bunu ben kendi sorunun olarak görmüyorum; pek çok problemler sonunda böyle olduk, bu açikoturumda çoğu kişi sanırım üniversite düzeyinde insanlar. İnanıyorum ki, onlar da benim düşüncelerime katılıyorlar. Gençlik bir gelecek kaygısı içindedir; ama, bu gelecek kaygısını ben inanıyorum ki, çözecektir.

Teşekkür ediyorum.

Başkan : Ben de teşekkür ediyorum.

Buyurun.

Bir İzleyici : Sanırım Sayın Aysel hanımın sözleri oldukça yanlış anlaşıldı. Gençlerin problemi olduğu söylendi, arkadaşlık açısından; fakat, Aysel hanım, problemler gençler tarafından bir takım olayların, evlilik dışı ilişkilerin gerçekleştirildiğini anlatmıştı.

Ben, burada şunu söylemek istiyorum: Sayın Kemal bey bu konunun üzerinde durdu ve ben durmak zorunda hissediyorum kendimi, çünkü toplumun çoğunluğu tarafından bu seks kelimesi ağza alındığı zaman bir kızarma, bir yüz kızarması meydana geliyor. Belki de, şu anda bu grupta konuşulmaya hazır bir konu değil ve bunun —yine Kemal bey söyledi— okullarda ders konusu olarak görülmesi gibi. Tabii, olabilir; fakat, bu, okullarda ders konusu olarak görülmeli; ama, şöyle görülmeli: Bunu toplumun konuşabilecek hale gelmesi lazım önce, yani, önce eğitim, konuşabilecek hale gelmek için yapılmalı. Konuşabilecek hale geldikten sonra zaten bu; akıldan çıkarılır; fakat şu andaki durumdan üzüntü duyuyorum.

Dr. Erdal ATABEK : Çok güzel bir konu. Gerçekten cinsellik gibi insanın doğal bir parçasını tabularla, yasaklarla gerçekten büyük bir baskı altına almış olduğumuz ve bu nedenle konuşamaz hale geldiğimiz doğrudur. Ünlü bir Amerikan yorumcusu der ki, "İlkel toplumla uygar toplum arasındaki fark; — kitabı bunun için yazmıştır.— elimine ede, elimine ede, elimine ede iki şey kalır: Birincisi, kendisinden başkasını sevebilmek; ikincisi de yüzü kızarmadan ve içinde bir gıdıklanma duymadan cinsel konuları konuşabilmektedir. Uygarlık budur" der sonunda böyle bağlar.

Şimdi bizim durumumuz, gerçekten çok güç; çünkü toplum olarak henüz buna hazır değiliz.

Bizim bu açikoturuma katılmamız, ne hükümeti onayladığımızı, ne de her şeyi beğendiğimizi, ne de gördüğümüz yanlışları söylemeyeceğimizdir. Ben, demokrasiyi, yaşayan kurumda insanların birbirini boykot ederek değil, tersine, bir araya gelerek anlaşıyorlarsa anlaşıklarını, anlaşmıyorlarsa anlaşmadıklarını söyleyerek, daha iyi bir toplum oluşturmaları gerektiğine inanıyorum. Eğer o arkadaşımın bu yazısında bana yönelik gizli bir eleştiri varsa, bu kurumu, bu toplantıyı neden boykot etmediğimi soruyorsa, boykot etmediğimi ve boykot etmeyeceğimi söylüyorum.

Arkadaşlar, bunlar çözüm değildir. Ben biraz flört "Fahişeliktir" sözüne karşı çıktım; bunu yazımda belirttim. Gençlerin buna karşı çıktığını da belirttim. Bunu her platformda söylerim; doğru bulduğum şeyleri de ifade ederim. Yanlış bulduğumu de söylerim. Burada ön kanılarla bir şey söylemek için değil, gerçekten bildiğim ve düşündüğüm gerçekleri ortaya koymak için buradayım ve bunun birbirimizle demokratik ortamlar yaratmak ve bu ortamlarda buluşmak için temel koşul olduğunu düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Aysel EKŞİ : Aynı şekilde ben de Erdal beye katılıyorum. Gerçekten bizim doktor olarak işimiz son derece yoğun ve bana "Buraya katılmıyorsunuz?" denildiği zaman, bütün işimi, gücümü bırakıp, İstanbul'dan bu sabah buraya gelip, bu sabah tekrar trene binip İstanbul'a gideceksem, bunu gerçekten kendi gençlerimle, memleketimin gençleriyle bir arada olmak, eğer birtakım birikimim varsa, bunu onlara iletmek için yaptım.

Gerçekten utanıyorum. Siz de bizim yaşımıza geldiğiniz zaman, sizlerde de bir görev anlayışı, artık birilerine bir şeyler vermek anlayışı çok daha yoğun olacak. O nedenle, Aile Kurumu'yla veya Hükümetle bu konuda hiçbir şeyimiz olamaz. Zaten işbirliğimiz sonucu bize bu imkânı sağladılar, kendilerine teşekkür ederim. Bütün amacımız, gerçekten ülkemizde daha sağlıklı kuşakların yetişmesine katkıda bulunmaktır.

Şimdi, "Gençlerin birbirlerini tanımalarına olanak sağlanmalıdır" deniliyor. Bu olanak toplumumuzda nasıl sağlanacak?

Şimdi, gerçekten bana kalırsa cevap son derece komplike, bir anlamda da son derece basit. Ben, gerçekten kızların bu toplumda çok büyük bir aşama gösterdiğine inanıyorum. Türk toplumunda büyük bir değişim var. 1970'li yıllarla 1990'lı yılları karşılaştırdığımız zaman, —çünkü, önce Ankara Üniversitesi'nde 1974 yılına kadar, 1974'den itibaren de İstanbul Üniversitesi öğrencileriyle araştırmalar yapıyorum— 1968'li yıllardaki araştırmalarımı, şimdiki araştırmalarla karşılaştırdığım zaman, Türk toplumunda büyük bir değişimi görüyorum. Ve bu değişimin de büyük ölçüde kızlardan kaynaklandığını görüyorum. Türk toplumunda kızlarda çok büyük bir bilinçlenmenin, Türk toplumunda kızlarda çok büyük bir kişiliğini bulmanın ve bunu ifade etmenin izlerini görüyorum. Sanıyorum, toplumumuz bu yönde gittikçe, yani kızlar kendi kendilerini denetleme olanağına kavuştukça, kız erkek arasındaki uzaklaşmalar, birbirlerinden kaçmalar, hatta toplumun bunlara bekçilik etme görevi büyük ölçüde azalacak. O nedenle, ben, kızlarımızdan gene bekliyorum; ama, keşke cinsel eğitim dersleri verilmiş olsa, cinsel eğitimi dersleri içinde gençlere bu konudaki sorumlulukları da öğretilir. Çok daha basit olarak söyleyeyim; üniversitede okuyanlar için grup arkadaşlığı en iyi bir yol, birbirlerini tanımaları için. Mümkün olduğunca bir araya gelmekten, konuşmaktan, tartışmaktan kopmamak gerekiyor. Çünkü, bunu yaptıkları zaman karşı cinsten birbirlerinin zaten cinselliklerinin farkında bile olmuyorlar. Ancak, cinsellik gizlendiği ölçüde cinsellik olarak ortaya çıkıyor. Bence, iki gencin bir araya geldiği zaman, hemen cinselliğin geçeceğini, bir kızın bu kadar erkekleri kışkırtacağını, erkeklerin de hemen kışkırtılmaya hazır olduklarını asla düşünmüyorum. Şuna inanıyorum: İnsanlar, kendilerini denetleyebilme yeteneğine sahiptir.

Evlilik öncesi evlilikte, evlilik sonrasındaki cinsel etkileşimi ve cinsel ilişkileri gelenek ve bundan soyutlanmış olarak kendi iradesiyle gerçekleştirmek isterken, gerek sosyal olgusu ve etkileşimi derken neyi kastediyorsunuz? Sizce, dinin güncel konudaki önemi nedir?

Dini ben bir inanç diye görüyorum; ama din beni yönetmemeli diyorum; bütün söylediğim bu. Çünkü, insanın kendi özgür iradesi... Bu konuda Hasan Onat bey ile de aynı düşünceyedim. O nedenle ben, dini, insanların gerçekten bir duygusu olarak düşünüyorum. Bütün insanların ihtiyacı olabilecek bir duygu olarak düşünüyorum. Özellikle güç zamanlarımızda bize destek olan, bize güven veren bir duygu olarak düşünüyorum; ama özür dilerim, dinin beni yönetmesine asla izin vermiyorum.

Doç. Dr. Hasan ONAT : Efendim, aslında işin dini boyutu gerçekten önemli. İnsan yaradılışı gereği inanan bir varlık ve dinler de insanın mutluluğu için gelmiş. İnsanı belli noktalarda sınırlamak, belli noktalarda, insanların özgürlüğünü dinin sınırlaması dinin tabiatına aykırıdır, terstir. Olmaması gereken bir şeydir bu.

Yalnız, burada özgürlük anlayışımız önemli. Özgürlükten kastım, benim anlayabildiğim çerçevede, insanın kişiliğini gerçekleştirebilmesi ve kişiliğine uygun davranışları geliştirebilmesidir. Bunun üzerinde ısrarla duruyorum ve benim bildiğim kadarıyla İslâm dininin insanı her türlü şartlanmadan kurtarmak, insanın eşyayı, olayları ve kendisini olduğu gibi imkân sağlamak için gelmiştir ve özgürlüklerin kısıtlanması değil, insana geniş özgürlük alanlarının açılması temel esastır. Ne var ki, yine bir noktaya çıkacak; dinle, din anlayışını birbirinden ayırmak zorundayız. Teşekkür ederim.

Başkan : Ben teşekkür ederim.

Dr. Tekin ÖZERTEM : Efendim, bana yöneltilen soru şu : Yaptığınızı aile psikolojisinde, sosyolojik kriterlerden öte değer yargılarının belirleyici olduğu geleneksel aile, modern, demokratik aile tiplerinden söz ettiniz. Geleneksel ailenin baskıcı, modern ailenin ise sevgi ve saygı esasına dayandığını ve böyle ailelerin baskıcı olmadığını söylediniz. Soru; bu tipolojinin ve tiplerin özelliklerinin sosyolojik bir temeli, bilimsel bir araştırma dayanağı var mıdır?

Ben olayı belirlerken, biçimlerken geleneksel bilgilerin ışığındaki bu geleneksel ailemizi, ataerkil, anaerkil, büyük aile vesaire gibi, daha önceki ailelerin sonucu olan çekirdek ailenin geçirdiği değişikliği anlatmak için

kullanılan modern aile tanımını kullandım. Modern aile bir çekirdek aile, çekirdek ailede de okumuş belli eğitimleri almış anne-babalar söz konusu.

Ben şunu da ifade etmek istiyorum: Şimdi, çocuk eğitiminden vesairenden söz ettiğiniz zaman şunu gözardı etmememiz gerekir: Bizler daha önceki geleneksel eğitimi hep beraber bir yere bıraktık. Dedik ki, "Babalarımızın yahutta dedelerimizin bizi eğittiği gibi, biz çocuklarımızı eğitmeyelim. kendi çocuklarımızı bildiğimiz gibi eğitelim derken, işte işleri orada karıştırdık ve ortaya bir de çocukerkil aile çıkardık. Çocukların hâkim olduğu, gezmelerin, tozmaların her şeyin çocuklara bağlı olarak, yetişkinlerin çocuklar tarafından yönetildiği aile tipi de ortaya çıktı. Bunun sosyolojik tanımları ve boyutları var. Sosyologlar buradalar, daha iyi bilgi verebilirler. Ben, konum dışında kaldığı için çok fazla ayrıntıya girmek istemiyorum.

Başkan : Buyurun.

Bir İzleyici : Sayın Atabek, toplumda bazı kesimlerde iyi bir saygınlığın olması için, ille de bir erkek evlat olması gerektiğini söyledi. Bu gerçekten de doğru. Ayrıca, toplumda genel bir görüş olarak da evliliğin temelinde cinsel ilişkinin yattığı görülüyor. En basitinden, bir kızla, bir erkek el ele tutuşarak yürürse, işte, erkek böyledir, kız böyledir, diye hemen insanların aklına bazı yanlış düşünceler geliyor. Veyahutta, bazı konular açıklıkla görüşülebilmeli diyoruz. Ama, mesela tutuyoruz, bir çocuk annesine veya babasına "ben nasıl dünyaya geldim?" diye sorduğunda "leylek getirdi" gibi cevaplar veriliyor...

Dr. Erdal ATABEK : Şimdi, arkadaşımızı da, meslektaşımızı demek ki... Bu çok önemli bir soru, sizin sorduğunuz soru. Bu konuları nasıl anlatalım? Aysel Ekşi'nin de üzerinde çok durduğu bir konu, ben çok muhatabım. Yani, anne—babalar ya da bu gibi gruplar cinsellikten nasıl söz edebiliyor? Oldukça modern bir annenin bana söylediği gibi, ben diyor, çocuğumla konuşuyorsam, aramızdaki saygı mesafesinde konuşuyorum. Bu korku toplumda çok yaygın, bunu görüyorum ve genel olarak bizim aile içi saygı kavramında "yüz—göz olmamak" diye tanımladığımız bir davranış kalıbı var: Bir şeyi mümkün olduğu kadar söz etmemek, görmezden gelmek, üzerinde durmamak ve konuşmamak.

Şimdi, benim bu konudaki önerim şu: Aslında yüz-göz olmamak, konuşmamak değildir. Tam tersine, insanlar bir şeyi aileleriyle konuşabildiği ölçüde aralarındaki saygı artar. Bizim tabii geleneksel öğretimimiz o değil. Hepimiz öyle yetiştik ve hepimiz aile içinde konuşurken sıkıntı çektik. Ama, sonuçta ne oldu? Sonuçta, âdet görmenin ne olduğunu bilmeden âdet gören genç kızlarımız oldu ve bunlar kendilerinin yaralandığını, bir hastalık, bir ur çıktığını içlerinden düşünür duruma geldiler. Evlendikleri halde hayatın cinsel yönünün ne olduğunu bilmeyen gençlerimiz bugün bile çoğunlukta; bugün bile erkek ve kadın olarak çoğunlukta. Bu kadar kötü bir deneyim, bu kadar kötü bir olay, görülüyor ki, bu, insanların doğal hayatları, insanların evlilikte karşılaşabileceği sorunlar konusunda aydınlatılması son derece önemli.

Bunun yöntemleri var —Ayrıca bu konu da mutlaka burada konuşulmalıdır diye düşünüyorum— yöntemleri var, kitapları var. Burada önemli olan kriter şu sanıyorum: Çocukta olmayan bir merakı uyandırmamak, ama, var olan bir merakı doğru biçimde karşılamak.

Aslında herkes, her şeyi biliyor. Biz bilirdik. Ben kendi çağımda, kendi yaşımdayken bilmediğim hiçbir şey yoktu.

Amerikalı yazar diyor ki: "Amerikan çocukları bütün cinsel bilgilerini şekerçi dükkanında arkadaşlarından alır."

Biz arkadaşlarımızdan her şeyi öğreniyorduk; ama, üst tarafı hayaldi. Bize doğru dürüst anlatılsaydı, hayal olmazdı. Her şeyin ne olduğunu bilirdik, bu kadar merak, bu kadar bilme merakı, insanlarda o konuların baskı altına alınmasından kaynaklanmıştır. Geçmişte atlara, bilir misiniz, don giydirelirmiş, atlar müstehcen dolaşiyor diye. Adam dedi ki, "Yahu sen nasıl bakıyorsun ata da, atın neresini görüyorsun?"

Şimdi, bu saplantı haline geldiği zaman bu iş oraya gidiyor. Heykel... Bakarsınız, bakmazsınız, nereye baktığınıza bağlıdır. Bu ressam onu öyle görmez ama, merak eden birisi eğilip bakarsa bir şeyler görmeğe başlar.

Bütün mesele bilinçlenme, rasyonel bakma ve çevreye uyma meselesidir.

Sayın Ekşi sizin bu konuda sözünüz olmalı...

Prof. Dr. Aysel EKŞİ : Çok güzel söylediniz, aslında sorduğu soruya, olduğu kadar cevap verir; tabii bu toplumda. O zaman ben onunla ilgili bir örneği vereyim.

Oğlum 9 yaşında, ilkokul 4. sınıfta. Herkes mayoları giymiş, onda da mayo var. Geldi yanıma, "Anne bu ne? dedi; göbük oğlum dedim. "Ne iş yarar?" dedi. "Anne karnında iken benim karnımdan sen göbük ilc besleniyordun, doğunca kesildi" dedim. Gitti, biraz sonra yine geldi, "Peki, çocuklar anne karnına nasıl girer" dedi. Dedim ki, "bak sen derste okuyorsun, kediler var, köpekler var; çiftleşme yollarını biliyorsun; dişiler var, erkekler var. Bir araya geliyorlar" dedim. Gitti, gene geldi, "Peki buna ne denir?" dedi. "Cinsel ilişki denir" dedim. Sorduğuna sorduğu kadar cevap veriyorum. "Bir şey soracağım" dedi, "Peki, insanlar istemezlerse o zaman bebek sahibi olmayabilirler mi?" dedi. "Tabii olmayabilirler" dedim. "Nasıl olmayabilir?" dedi. "Doğal yöntemleri var bunun, ya kadın bebeği doğurmamak için yumurtaya almaz ya da erkek yumurta vermez" dedim. "Fahişelerin neden çocuğu olmuyor" dedi. Erdal beyin dediği gibi, gerçekten her şeyi biliyor fakat, onun kafasında cinsel ilişki nasıl her seferinde fahişelerde sonuçlanmıyor.

Gene çocuklara ben sordum, dedim ki, "Siz benim hiçbir konferansına, hiçbir konuşmama gelmediniz, hiç mi merak etmediniz?" Dedi ki çocuklar, "Anne, bizim evimizde her şey öylesine rahat konuşuluyor ki, aşağı yukarı senin cinsellik konusunda da ne söyleyeceğini biliyoruz."

O nedenle, bu biraz evvel arkadaşımın söylediği gibi —çok beğendim şahsen— cinsel eğitim dersleri verilecekse, önce toplumun bunu halletmesi gerekir. Toplumun cinselliği abartmadan, gizlemeden— o denge çok önemli, aşırılıklar çok önemli— çocukları teşvik etmeden, sorduğuna sorduğu kadar cevap vererek, gerçeği söyleyerek, kıkırdamadan, gizli kapaklı olmadan; bizim bütün fikirlerimiz belden aşağıdır ve cinsellik konuşulurken, yalnız anlatmakla değil, el kol hareketleriyle anlatırız. Biz güleriz, biz güldüğümüz zaman çocuğun ilgisini o tarafa çekeriz. Ve bütün çocuklarda gördüğümüz şey, gerçekten Türk toplumunun çocukluk yıllarından itibaren bu cinsel merakının böylesine kalın biçimde örtüldüğünü, kapatıldığını bunun ise hep akli fikri

cinsellikte olan bir toplum yarattığımızı üzülerek söylüyorum. Sorduğuna sorduğu kadar, kıkırdayıp değil, cevap vereceksiniz.

Başkan : Teşekkür ediyorum. Bu konuyla ilgili bir soru var, onu da eklemek istiyorum. Şimdi, Hatice Özaraç, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 2. sınıf öğrencisi, bana göre çok önemli bir noktayı açıklığa kavuşturduğu için, hem soruyu okuyacağım, hem de kendi düşündüğümü söyleyeceğim.

"Bu güzel açikoturumun, onca güzel kendini tanımak, kendini gerçekleştirmek konularını bırakıp, cinsellik ve flörte hapsedildiğini görmek oldukça acı geliyor." Hak veriyorum. Bunu vurgulamaya çalıştım ama, başarılı olamadığımı görüyorum. Cinsellik dediğimiz şey, kadın erkek arasındaki ilişkidir. Burada nedense beden ilişkisi devamlı... Onun için hak veriyorum. Ben kendimi bu yolda yürümeye başlamış aday olarak görüyorum ve bu bağlamda bir çok arkadaş da tanıyorum. Herhalde kendini tanımak, gerçekleştirmek anlamında söylüyor bunu, öyle kabul ediyorum ve katılıyorum. Bilemiyorum ama, acaba bunun sebebi Prof. Dr. Aysel Ekşi'nin değindiği gibi cinsel perhiz midir?

Şimdi, yine bakıyorum ki, baştan güzel başlayan bir şey sonuçta bedenselliğe dayanıyor.

Ben şunu vurgulamak istiyorum arkadaşlar: İnsanlar karşı cinsteki ilişkilerini istedikleri düzeyde, istedikleri biçimde yürütme özgürlüğüne eğer, bedelini ödemeye hazırsa hak sahibidir. "Ben herhangi bir bedel ödmeden bu işleri yapmalıyım. Kimse de bana olumsuz bir tek laf atmamalı" diye bir tutum ve davranış ben tanımıyorum. Hiçbir toplumda olmaz, hiçbir yerde de bu olmaz. Onun için bedelini ödemeye hazır insanlar istediklerini, istedikleri biçimde yapmaya hazırdır. Bir şey daha var.

Dr. Erdal ATABEK : Efendim, önce bu konunun gerçekten neden cinsellikte yoğunlaştığı bile sorulmaya değerdir.

Burada evlilik ve gençlik gibi, iki ayrı önemli grubu, ailenin de dünü, bugünü ve yarını tartışarak ortaya koyan bir açikoturumdur. Fakat, dikkat ediyorum, konu cinselliğe doğru kayınca yoğunlaştı ve adamın dediği gibi "Bir türlü kendimizi kurtaramıyoruz."

Ben küçük notu okuyayım da, konuyu biraz değiştirmiş olmuyoruz gene, evvela bunu veren arkadaşımızın bir mesajı var. Bunu okumak bana düşmez ama, okuyacağım getirdiği için, "Sayın Devlet Bakanımızın adına atfen söylenen sözü söyleyen kimseyi kınıyorum. Bunu lütfen mikrofonu aksettirin" demiş. Bunlar kişisel karşılıklı görüşler.

Şimdi, burada bu konuya ait bir tek şeyi söyleyeceğim arkadaşlar. Arkadaşlar, demokrasi hoşgörü sistemidir. Birbirimizle aynı düşünceleri paylaşmamız gerekmiyor, bir araya gelmemiz için. Bir araya gelerek kaynaştığımız şey, aynı şeyler düşünmek değil; birbirimizi dinleyebilmek, birbirimizin söylediğini anlayabilmek ve birbirimize ön yargısız bakabilmektir.

Burada bulunan hiç kimse ne bir şeye yandaş, ne bir şeye karşıdır. Herkes istediği her şeyi yapar, istediği her şeye karşı bulunabilir. Özgürlük bu hakka sahip olmaktır. Demokrasi, bu hakkı kullanmaktır. Bu açıklamayı yapmak istiyorum. Yani, demokratik metodolojinin tartışmasını burada yapmayacağım.

Şimdi, arkadaşımız devam ediyor. "Flört demek, 'kızı başı boş bırakırsan ya davulcuya, ya zumacıya varır" sözünü açıklar mısınız? Bu ne derece doğrudur. "Bunu arkadaşım bana soruyor ve biraz da beni eleştiriyor, yani bu flört meselesi, kızı başı boş bırakmaktır. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?" diye soruyor.

Şimdi, arkadaşlar evvela burada kendi konumuzun dışındaki tartışma alanlarına olabildiğince girmeyelim; ama, şunu söylemek istiyorum: Kız erkek arkadaşlığı, ne sanıldığı gibi onları felakete götüren bir arkadaşlıktır, ne de fahişeliktir. Fahişelik, bir defa adı üzerinde, para karşılığında cinselliğini satan kadın demektir. Burada erkek-kadın arasındaki ilişkiyi buraya aktarmak ve oradan bir takım sonuçlar çıkartmak yanlıştır. Flört o değildir. Flört bir kızla erkek arasında teke tek ve sınırlı bir arkadaşlık ilişkisidir. Kız erkek arkadaş ilişkisi, daha geniş anlamda kız ve erkeklerin birbirlerini tanımaya olanak veren bir ortamda bulunmaları ve bu arkadaşlığı bilmeleridir. Herkes kabul ediyor ki, bu modern dünyada kız ve erkeklerin ve toplum ölçeğinde kadın ve erkeklerin birbirine yaklaşmasının yasaklanması, birbirine karşı en şiddetli he-

yecanları duymalarına, abartmalara ve hayal gücüne sığınmalara yol açmaktır. Deformasyonlara yol açmaktır. Kız ve erkeklere birbirlerini tanımalarına izin verdiğiniz zaman, onların birbirlerinin insan yönünü görmelelerine fırsat verirsiniz.

Biz, ne yazık ki toplumumuzda erkeklere insan olmadan erkek olmayı, kızlara da insanlığı öğretmeden kadınlığı öğretmeyi öncelediğimiz için, bizim erkeğimiz aşırı erkek, kadınıımız dehşet içindeki bir kadın olmaktan kendini kurtaramamaktadır.

Bizim temelde yapmamız gereken, kadını kadın, erkeği erkek olmasından önce, her ikisinin de insan olduğunu ve doğru ilişkisini de insan ilişkisiyle kurulabileceğini anlatabilmektir. Bunu yapamadığımız sürece daha çok tartışırız, daha çok iş yaparız, daha çok zoom yaparız, daha çok tartışırız. Söyleyeceğim o kadar.

Dr. Tekin ÖZERTEM : Efendim, Teşekkür ederim. Genç arkadaşımızın yönelttiği soru sanıyorum panelimizin temel sorularından bir tanesi idi, bu erkek ve kız arkadaşlığı meselesine cinsellik boyutunun getirilmesi, öncelikle bunun düşünülmesi zaten bu panelin ne kadar önemli bir panel olduğunu ortaya koyuyor.

Bizim söylemeye çalıştığımız şey, karşı her iki cinsin birlikte cinselliği ön plana çıkarmadan, insan olarak birbirleriyle iletişim kurabilecekleri ortamın; ancak, böyle olur ise erkekler ilk gördükleri kıza, kızlar da ilk gördükleri erkeğe kendilerini aşık, kendilerini onu seviyoruz zannetmeyecekler ve gelip geçici bu tür duygulara kapılmayıp, erken, manasız evlilikler peşine gidip o evliliklerin içinde mutsuz olmayacaklar. Bize gelmiş, ulaşılmış bir atasözü var "Kol kırılır yen içinde kalır". Bu eksik yahut bize ulaşıırken bir yerde kopmuş, biz bunu eksik edinmişiz, böyle kullanıyoruz. Ama, devamı şu olsa gerek atalarımız iyi düşündükleri için onların böyle bir yanlış düşünemeyeceklerini sanıyorum. "Kol kırılır yen içinde kalırsa, kangren olur." Kangren olmadan konuları açık, seçik net konuşmak, gerekli tedavi yöntemlerini geliştirip, tedaviyi yapmak, teşhisi önce yapabilmek için, önce açık olmak zorunludur.

Çok teşekkür ederim.

Bir İzleyici : Erdal beye yönelik bir konuyu açıklamada kendimi sorumlu hissettim. Kesinlikle bu açığoturuma katılan şahısların fikirlerini yakından biliyorum ve saygı duyuyorum. Soru yöneltmekte amacım şuydu: Birincisi, olaya flörte bakış açısı; ikincisi de evlilikte genç insan açığoturumunda ekonomik özgürlüğü gündeme getirmek istiyorum. Yani, sanırım mesajı ben yanlış ilettim. Evlilikte genç insan boyutuna bir örnek de mümkündür. Biraz önce genç bir arkadaşımız, geleceği konusunda gelecek endişesini örnek verdi. Benim amacım kesinlikle buydu. Erdal beye yöneltme konusuna gelince kendime daha yakın hissettim.

Dr. Erdal ATABEK : Teşekkür ederim. Ben yanlış anlamış da olabilirim. Ama, şunu söyleyeyim: Evlilik konusunda ekonomik boyutu sosyal yapının içerisinde zaten var. Yani, bunu çok telaffuz etmemek gerek. Amaç, olayların toplumsal olduğunu söylemek demek, o boyutu da içeriyor demektir. Lütfen öyle kabul ederseniz, belki daha sonra bir başka yerde onu tamamlama imkânı olur.

Doç. Dr. Hasan ONAT : Bana Sayın Ayla Sönmez'in bir sorusu var, kendisine teşekkür ediyorum.

Olduğu gibi okuyorum. "Sizin bir ilahiyatçı olarak düşünceleriniz oldukça çağdaş. Az önce gördüğümüz örneklerde olduğu gibi, genç insanlarımızı neden böyle yetiştiriyorsunuz? Sorduğum soru, ne cinsellik ne de başka bir şey. Genç insanı neden çağdaş düşünceye sahip bir insan olarak yetiştiremiyorsunuz?"

Aslında gerçekten zor bir soru. Genelde gelen sorular kolay sorular değil. Ama, biraz önce ifade edildi, insanı yetiştirmek başlı başına bir sanat olduğu için, aslında insan olmak başlı başına bir sanat. Sanatın içine girmek istemiyorum, gerçekten zor. Din alanı, memleketimizde tabularla dolu bir alan ve şu ana kadar bu alanda bir şey yapılmamış. Bir takım kavramlar önemlidir. Akıl ve iman alternatif kavramlar konumda.

İnsanlığa ulaşmak kolay değil; ama, bakın temelde yanlışlarımız var. Bu yanlışların başında her şeyden önce kişi kendi kişiliğine saygı düşüncesini devreye sokması lazım. İslâm dini hiçbir insana demiyor ki, "Düşünme, kafanı

çalıştırma, kullanma." ve şunu rahatlıkla söylüyorum; İslâm'da akla aykırı hiç bir şey bulunması mümkün değil? ama, yaşama aktarışımızda, maalesef akıl ve iman alternatif kavramlar konumuna yükseltiliyor. Bunlar aşıldığı zaman, hem inanan insan düzeyinde ve hem ilahiyatçı yahut da dinle uğraşan insanlar düzeyinde problem büyük ölçüde çözülecek kanaatindeyim.

Teşekkür ederim.

Başkan : Kemal bey bize bir fıkra anlatacak.

Prof. Dr. Kemal ÇAKMAKLI : Efendim, konuşmamda belki binlerce cilt kitaplara atıf yaptım, sevme sanatı, yaşama sanatı, vesaire, yani nedense sadece cinsellik akılda kalmış. Oniki cilt var, öbürlerinin de hatırlanmasını rica ederim.

Efendim, maalesif bu tip toplantılarda hep böyle oluyor, nitekim bir Hilton Otelinde çok akademik düzeyde toplantıya katılmıştık, konu gitti penisin, vajinanın santimine kadar uzadı ve dejenere oldu, gitti. Bunları yapmamız gerekir. İlim ne ise, ilmi yönden gitmek lazım, heyecana kapılmamak lazım.

Küçük bir fıkra anlatacağım.

Efendim, cinsel eğitimin önemi konusunda hep konuşuluyormuş. İşte cinsel eğitim çok önemli de, çocuklara vermek lazım filan, konuşulmuş. Demişki hanım, "Bu kadar önemli, oğlana lütfen sen anlat. Sen babasın, erkek çocuk senin, cinsel eğitim vermen lazım" demiş. Baba gitmiş, demiş ki, "Evladım cinsel eğitim çok önemli, bugünkü dersimizin konusu cinsel eğitim" demiş, çocuk da demiş ki, "Peki, neler öğrenmek istiyorsun?" demiş.

Başkan : Teşekkür ederim.

Efendim, Paneli burada bitiriyoruz. Ben kısa bir kapanış konuşması yapacağım. Ben burada arkadaşlarıma çok teşekkür ediyorum.

Ve görüyorum ki, bunu söylemekten de çok büyük memnuniyet, çok büyük mutluluk duyuyorum, hepimiz burada düşüncelerimizi açıklayabildik, söyleyebildik, en uç noktalarına kadar bunları dile getirebildik. Bu bence çok önemli bir şey. Bu hakikaten beni gururlandıran, onurlandıran bir durum. Onun için, burada katılanlara da, dinleyenlere de, bu işi sağlayanlara da çok teşekkür ediyorum.

Hepinize sevgiler, saygılar sunuyorum.

